

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економіки і управління
Економіки, аналітики, моделювання та інформаційних технологій в бізнесі

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

магістр
(освітній рівень)

Галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»
Спеціальність 051 «Економіка»
Освітня програма «Економіка і аналітика бізнесу»

на тему: Діагностика фінансового стану підприємств з виготовлення виробів із бетону на прикладі ТДВ «Хмельницькзалізобетон» (м. Хмельницький)

ДРЕАБ. 0 2 4 3 3 7 . 0 1 . 0 5 . 0 0

Виконав: студент 2 курсу, гр.ЕАБм-24-1

Підпис,
дата

Анатолій МАМОТЮК

Ініціали, прізвище

Керівник

Підпис,
дата

Валентина ЛУК'ЯНОВА

Ініціали, прізвище

Нормоконтролер

Підпис,
дата

Олександр ПИЛИП'ЯК

Ініціали, прізвище

До захисту допускаю:
Завідувач кафедри ЕАМ та ІТБ
д-р екон. наук, проф.

10 12 2025 р.

Підпис,
дата

Павло ГРИГОРУК

Ініціали, прізвище

Хмельницький, 2025

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економіки і управління

Кафедра Економіки, аналітики, моделювання та інформаційних технологій в бізнесі

Освітній рівень «магістр»

Галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»

Спеціальність 051 «Економіка»

Освітня програма «Економіка і аналітика бізнесу»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
Павло ГРИГОРУК

1 09 2025 року

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

Мамотюку Анатолію Анатолійовичу

1. Тема роботи «Діагностика фінансового стану підприємств з виготовлення виробів із бетону на прикладі ТДВ «Хмельницькзалізобетон» (м. Хмельницький) керівник роботи Лук'янова Валентина Вячеславівна, доктор економічних наук, професор, затверджена наказом по університету від 25.08.2025 року № 65, додаток № 12.
2. Строк подання студентом роботи на кафедру 15.12.2025 р.
3. Вихідні дані до роботи: нормативно-законодавчі акти України, матеріали теоретичних досліджень за темою роботи, статистичні звітні дані підприємства за 2022–2024 роки
4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) Вступ. Дослідження теоретичних аспектів діагностики фінансового стану підприємства. Аналіз тенденцій та проблем розвитку ринку будівельних матеріалів в Україні на прикладі підприємств з виробництва виробів з бетону та залізобетону, аналіз фінансово-господарської діяльності ТДВ «Хмельницькзалізобетон» (м. Хмельницький). Розробити та обґрунтувати заходи щодо покращення фінансового стану підприємства. Висновки. Додатки.
5. Перелік графічного матеріалу (із зазначенням обов'язкових креслень) Критерії, що характеризують поняття «фінансовий стан підприємства». Типи фінансового стану підприємства. Основні етапи процесу проведення діагностики фінансового стану підприємства. Діагностика проблемних аспектів у фінансовій сфері діяльності підприємства. Індекси будівельної продукції за видами у 2020-

2025 роках. Структура будівельної продукції за видами у 2020-2025 роках. Обсяги будівельних робіт по роках. Обсяги виробництва залізобетону по роках. Обсяги виробництва бетону по роках. Основні техніко-економічні показники діяльності підприємства. Аналіз формування прибутку підприємства. Рекомендовані заходи щодо методів проведення діагностики фінансового стану підприємства та забезпечення його стійкості.

6. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

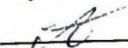
7. Дата видачі завдання 01.09.2025 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Назва етапів (розділів) кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
Вступ	01.10.25	виконано
Теоретичний розділ	20.10.25	виконано
Аналітично-дослідницький розділ	15.11.25	виконано
Проектно-рекомендаційний розділ	01.12.25	виконано
Висновки	05.12.25	виконано
Графічна частина	15.12.25	виконано

Здобувач

Керівник роботи

 Анатолій МАМОТЮК
 Валентина ЛУК'ЯНОВА

АНОТАЦІЯ
до кваліфікаційної роботи

Здобувача Мамотюка Анатолія Анатолійовича
Керівник Лук'янова Валентина Вячеславівна
Тема роботи «Діагностика фінансового стану підприємств з виготовлення виробів із бетону на прикладі ТДВ «Хмельницькзалізобетон» (м. Хмельницький)
Пояснювальна записка до роботи включає 81 сторінку, 38 таблиць, 17 рисунків, список використаних джерел з 41 найменування, 1 додаток.
Ключові слова Фінансовий стан, діагностика фінансового стану підприємства, мета, завдання та функції діагностики фінансового стану, типи фінансового стану, методологічний інструментарій проведення діагностики, основні показники (індикатори) оцінки фінансового стану підприємства
Предметом дослідження є стан ринку будівельних матеріалів та, зокрема, бетону та залізобетону; фінансово-господарська діяльність підприємств галузі
Підприємство-об'єкт дослідження ТДВ «Хмельницькзалізобетон» (м. Хмельницький)
За результатами дослідження сформульовані рекомендаційні заходи щодо проведення діагностики фінансового стану ТДВ «Хмельницькзалізобетон» та визначення шляхів забезпечення його стійкості та зростання
Одержані результати можуть бути використані у практичній діяльності ТДВ «Хмельницькзалізобетон» (м. Хмельницький)
Дата виконання кваліфікаційної роботи 16.12.25р.
Дата захисту кваліфікаційної роботи _____

Здобувач _____

/ Анатолій МАМОТЮК /

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДІАГНОСТИКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА	7
1.1 Фінансовий стан підприємства: характеристика поняття, ознаки, типи	7
1.2 Діагностика фінансового стану: сутність, етапи проведення та аналітичний інструментарій	11
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТДВ «ХМЕЛЬНИЦЬКЗАЛІЗОБЕТОН»	18
2.1 Аналіз тенденцій та проблем розвитку ринку будівельних матеріалів на прикладі бетону та залізобетону	18
2.2 Загальна характеристика діяльності ТДВ «Хмельницькзалізобетон»	25
2.3 Аналіз забезпеченості підприємства ресурсами та ефективність їх використання	30
2.4 Аналіз обсягів діяльності, асортиментної політики підприємства	43
2.5 Аналіз витрат підприємства	48
2.6 Аналіз балансу підприємства	52
2.7 Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства	54
РОЗДІЛ 3 РОЗРОБКА ТА ОБҐРУНТУВАННЯ ПРОПОЗИЦІЙ ЩОДО МЕТОДІВ ПРОВЕДЕННЯ ДІАГНОСТИКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЙОГО СТІЙКОСТІ	57
3.1 Моніторинг поточного фінансового стану підприємства	57
3.2 Застосування експрес-діагностики для оцінювання перспективних змін фінансового стану підприємства	63
3.3 Загальні рекомендації щодо забезпечення стійкого фінансового стану підприємства	69
ВИСНОВКИ	74
ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ	77
ДОДАТКИ	81

ВСТУП

Фінансовий стан підприємства характеризує рівень його стабільності, платоспроможності, ефективності використання ресурсів та здатності забезпечувати безперервність господарської діяльності в умовах внутрішніх і зовнішніх викликів. Він відображає результативність управлінських рішень, структуру активів і джерел їх формування, динаміку грошових потоків і наявний потенціал розвитку.

Діагностика фінансового стану є системним процесом оцінювання поточного та перспективного становища підприємства на основі аналізу фінансової звітності, ключових коефіцієнтів, інтегральних індикаторів і спеціальних аналітичних методик. Вона дає змогу своєчасно виявити фінансові ризики, визначити сильні та слабкі сторони діяльності, оцінити можливості зростання та сформувану обґрунтовану стратегію управління фінансами.

Метою роботи є дослідження теоретичних та практичних аспектів діагностики фінансового стану підприємства, визначення ключових методичних підходів до оцінювання фінансової стійкості та розроблення рекомендацій щодо підвищення ефективності фінансового управління.

Предметом дослідження визначено процес діагностики фінансового стану підприємства, що охоплює сукупність методів, інструментів та показників, які використовуються для оцінювання його фінансових результатів і стійкості.

Об'єктом даного дослідження є ТДВ «Хмельницькзалізобетон».

Одержані результати можуть бути використанні для оцінки та діагностики як поточного, так і перспективного фінансового стану підприємства

Актуальність проблеми посилюється необхідністю забезпечення фінансової стійкості підприємств в умовах нестабільності економічного середовища, зростання конкурентного тиску, трансформації ринкової інфраструктури та впливу зовнішніх шоків, зокрема військово-політичних, інфляційних, логістичних та інвестиційних. В таких умовах якісна та своєчасна

діагностика фінансового стану стає ключовим інструментом ухвалення ефективних управлінських рішень, мінімізації ризиків та забезпечення сталого розвитку підприємств.

У зв'язку з цим постає необхідність пошуку наукових підходів щодо діагностики фінансового стану підприємства із застосування методів спостереження, збору даних, групування, аналізу, синтезу, моделювання тощо.

В процесі проведення даного дослідження було опубліковано наступні роботи [17].

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДІАГНОСТИКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Фінансовий стан підприємства: характеристика поняття, ознаки, типи

Фінансовий стан підприємства характеризує його фінансовий потенціал та визначає подальший стратегічний розвиток. Забезпечення відповідного рівня фінансового стану підприємства пов'язано із потребами залучення необхідних фінансових ресурсів, розміщенням і використанням активів, визначається характером джерел формування засобів (активів), дотриманням відповідного рівня ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості, оптимальної структури капіталу.

Поняття «фінансовий стан», його сутнісна характеристика, ознаки висвітлені в працях як вітчизняних науковців, так і зарубіжних.

Так науковці Шпак Н.З., Рудницька О.М., Томілін О.О., Лесюк А.С., розглядають фінансовий стан як економічну категорію, яка відображає стан капіталу в процесі його кругообігу [33, 39]. Автори Павленко О.І., Білик М.Д. трактують фінансовий стан як потенційну фінансову спроможність підприємства [4, 24]. Гадзевич О.І., Андрійчук В.Г., Власюк В.Є., Корбутяк А.Г., Бута М.М., Носова Є., Цал-Цалко Ю.С. дотримуються цієї ж думки, але акцентують також увагу і на реальній та майбутній фінансовій спроможності підприємства забезпечити достатній рівень фінансування, його можливості до саморозвитку та спроможності до погашення зобов'язань [1, 5, 6, 12, 22, 36].

Насібова О.В., Івашкевич І.О. стверджують, що фінансовий стан це сукупність виробничих чинників, які характеризують кругообіг капіталу підприємства [21]. На відміну від Базілінської О.Я., Кудряшова В.П., Шеремети А.Д., Негашева Є.В., Бойчика І.М., Коломійця Н.О., Коломійця О.П., які рахують що фінансовий стан відображає наявність, розміщення, використання фінансових ресурсів [2, 4, 11, 15, 38]. Лахтіонова Л.А. зауважує, що фінансовий стан відображає кінцеві результати діяльності підприємства

[16]. Коробов М.Я. розглядає фінансовий стан як складну характеристику якості його діяльності [14].

На думку Довгаля Н.С., Корневої Н.О., Шаповалової І.О., Сороки Й.Й. фінансовий стан є характеристикою його конкурентоспроможності на ринку (плато- і кредитоспроможності, виконанням зобов'язань у діловому співробітництві перед державою та його партнерами тощо) [9, 13, 30].

Поддєрьогін А.М., Гончаров А.Б., Дем'яненко М.Я., Мельник Т.А., Заніздра В.С., Фролова Л.В. визначають фінансовий стан як комплексне економічне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансово-економічних відносин суб'єкта господарювання [7, 8, 20, 26, 35].

У нормативно-правових актах України поняття фінансового стану підприємства розглядається як:

1) сукупність показників, що відображають наявність, розміщення і використання ресурсів. Таке визначення міститься в Наказі Міністерства фінансів України та Фонду державного майна України «Про затвердження Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації» [28];

2) комплексну характеристику, що відображає позицію (рейтинг) підприємства на фінансовому ринку». Такий підхід наведений у Листі Державної податкової адміністрації України «Щодо Методичних рекомендацій по аналізу фінансово-господарського стану підприємств та організацій», фінансовий стан [40].

Отже, дослідження наукових напрацювань дозволяє стверджувати, що трактування поняття «фінансовий стан підприємства» є дискусійним. Найчастіше науковці ототожнюють фінансовий стан підприємства з ефективністю розміщення й використання його фінансових ресурсів; визначають його як основу для досягнення конкурентоспроможності або ж як комплексну категорію. Рахуємо, що найбільш ґрунтовним є визначення фінансового стану підприємства запропоноване групою науковців Чепкою В.В., Свідерською І.М., Гавриленко Ю.О. На їх думку фінансовий стан – «це система фінансових відносин, що визначається сукупністю виробничо-господарських факторів та характеризується комплексом показників, що відображають

наявність, ефективність розміщення й використання фінансових ресурсів суб'єкта господарювання, а також його конкурентоспроможність та здатність підприємства фінансувати свою діяльність» [37].

Фінансовий стан є досить змістовним поняттям.

На рисунку 1.1 наведено основні критерії, які використовуються для його характеристики.

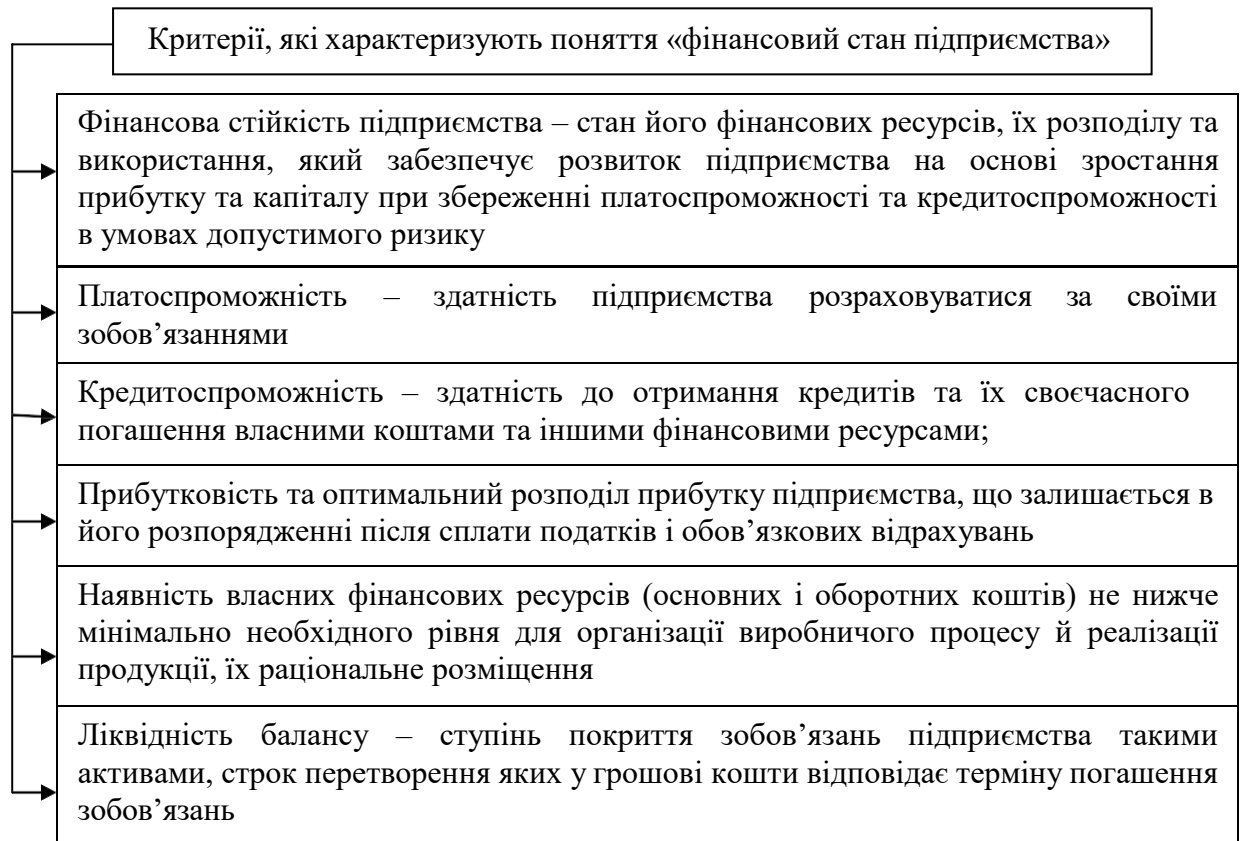

Рисунок 1.1 – Критерії, що характеризують поняття «фінансовий стан підприємства» [сформовано на основі джерела 37]

Фінансовий стан підприємства може змінювати свій рівень (тип) від стабільного (абсолютно стійкого) до нестабільного (кризового) (рис.1.2).

Зміни фінансового стану визначаються зовнішніми (екзогенними) та внутрішніми (ендогенними) факторами, які, у свою чергу, можуть бути простими та складними; постійними та випадковими.

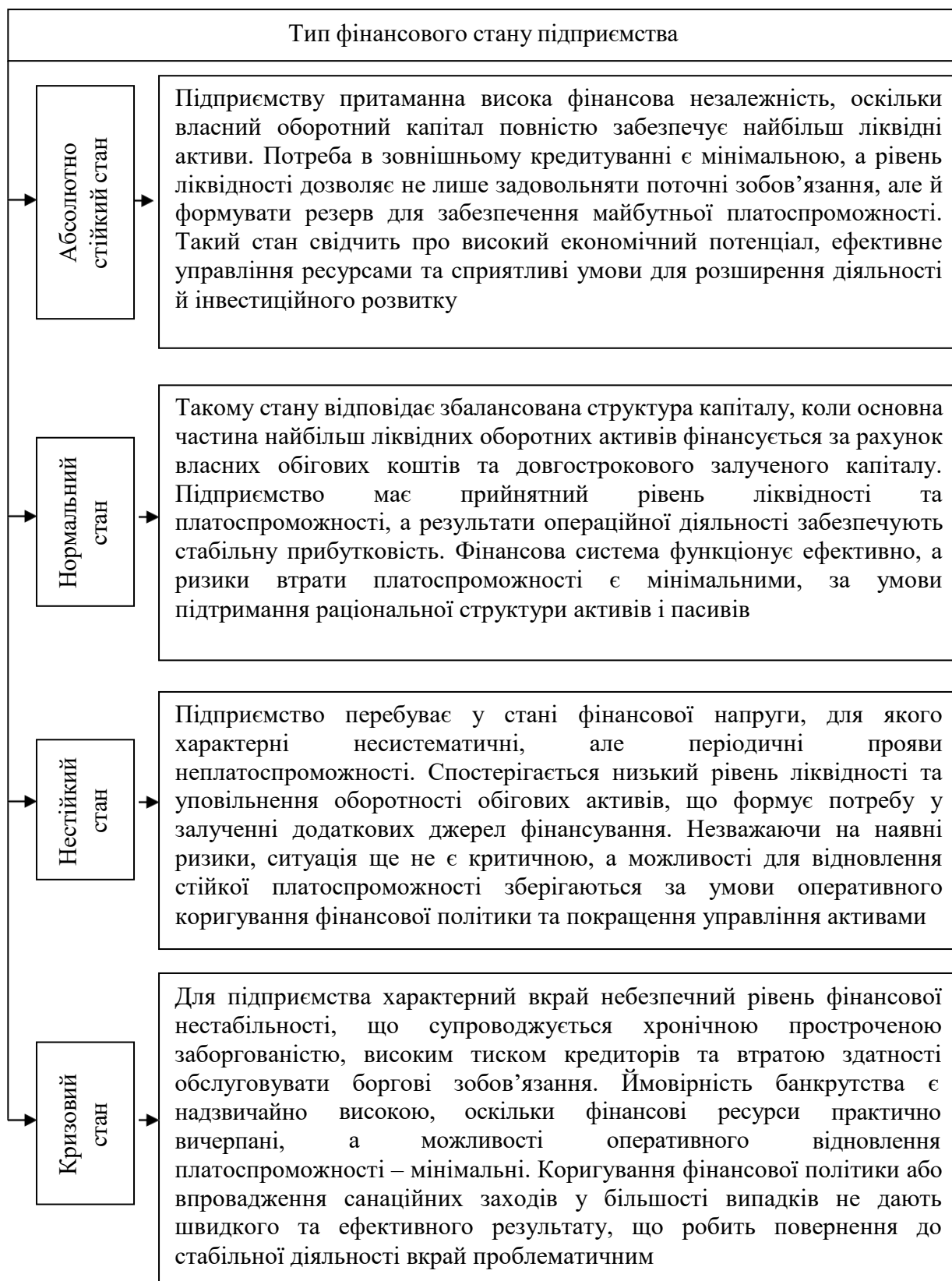

Рисунок 1.2 – Типи фінансового стану підприємства

1.2 Діагностика фінансового стану: сутність, етапи проведення та аналітичний інструментарій

Під діагностикою фінансового стану розуміємо системний процес, який складається з етапів збору, аналізу, інтерпретації, прогнозування фінансових показників щодо об'єктивної оцінки ефективності, стабільності та перспектив розвитку підприємства задля прийняття ефективних управлінських рішень. Діагностика фінансового стану підприємства є основою для розробки фінансової політики.

Вона дозволяє виявити фактори та ризики, які впливають на фінансовий стан підприємства; визначає сценарії розвитку фінансово-економічної діяльності; забезпечує якісне прогнозування та планування; створює умови для своєчасного застосування заходів щодо підвищення прибутковості, фінансової стійкості й платоспроможності.

Отже, діагностика виконує функції оцінки стану функціонування об'єкта дослідження; виявлення потенційних змін у його стані та пошукову функцію щодо напрямків й заходів поліпшення фінансового стану.

Існує значна кількість видів діагностики фінансового стану підприємства. Це зумовлено відмінностями у доступному інформаційному забезпеченні, глибині аналітичних процедур, складності розрахунків та поставлених управлінських завдань. Кожен підхід використовує власний набір методів і показників, що дає змогу адаптувати процес оцінювання до специфіки діяльності підприємства та рівня деталізації аналізу.

На рисунку 1.3 представлено її основні види.

Оцінка та діагностика фінансового стану підприємства цікавить як, безпосередньо, його власників, кредиторів, інвесторів, державні фінансові установи, так і його споживачів, клієнтів, постачальників та інших стейкхолдерів.

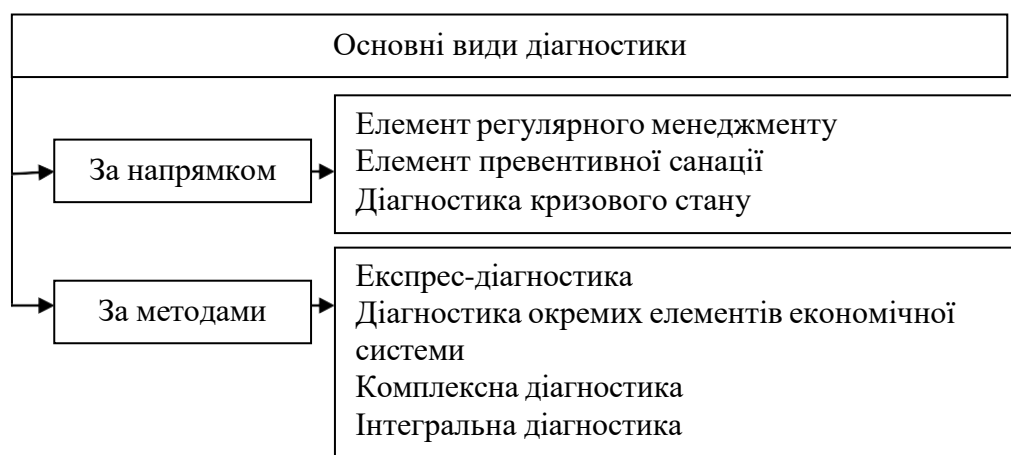

Рисунок 1.3 – Основні види діагностики фінансового стану підприємства

Діагностика фінансового стану проводиться у наступній послідовності:

- 1) визначення мети дослідження для подальшого вибору методів (підходів) її здійснення;
- 2) окреслення напрямків, системи показників для проведення дослідження; збір релевантної інформації;
- 3) розрахунок системи показників, порівняння фактичних значень показників із нормативними;
- 4) аналіз та характеристика отриманих результатів;
- 5) визначення резервів та напрямків покращення фінансового стану підприємства.

У відповідності до вищезазначеного можна виокремити наступні основні етапи проведення діагностики фінансового стану підприємства:

- 1) організаційно-аналітичний або підготовчий;
- 2) розрахунково-діагностичний;
- 3) інтерпретації і узагальнення результатів;
- 4) прогнозування та розробки заходів, рекомендацій;
- 5) підсумковий етап.

Завдання та характеристику кожного із зазначених етапів наведено на рисунку 1.4.

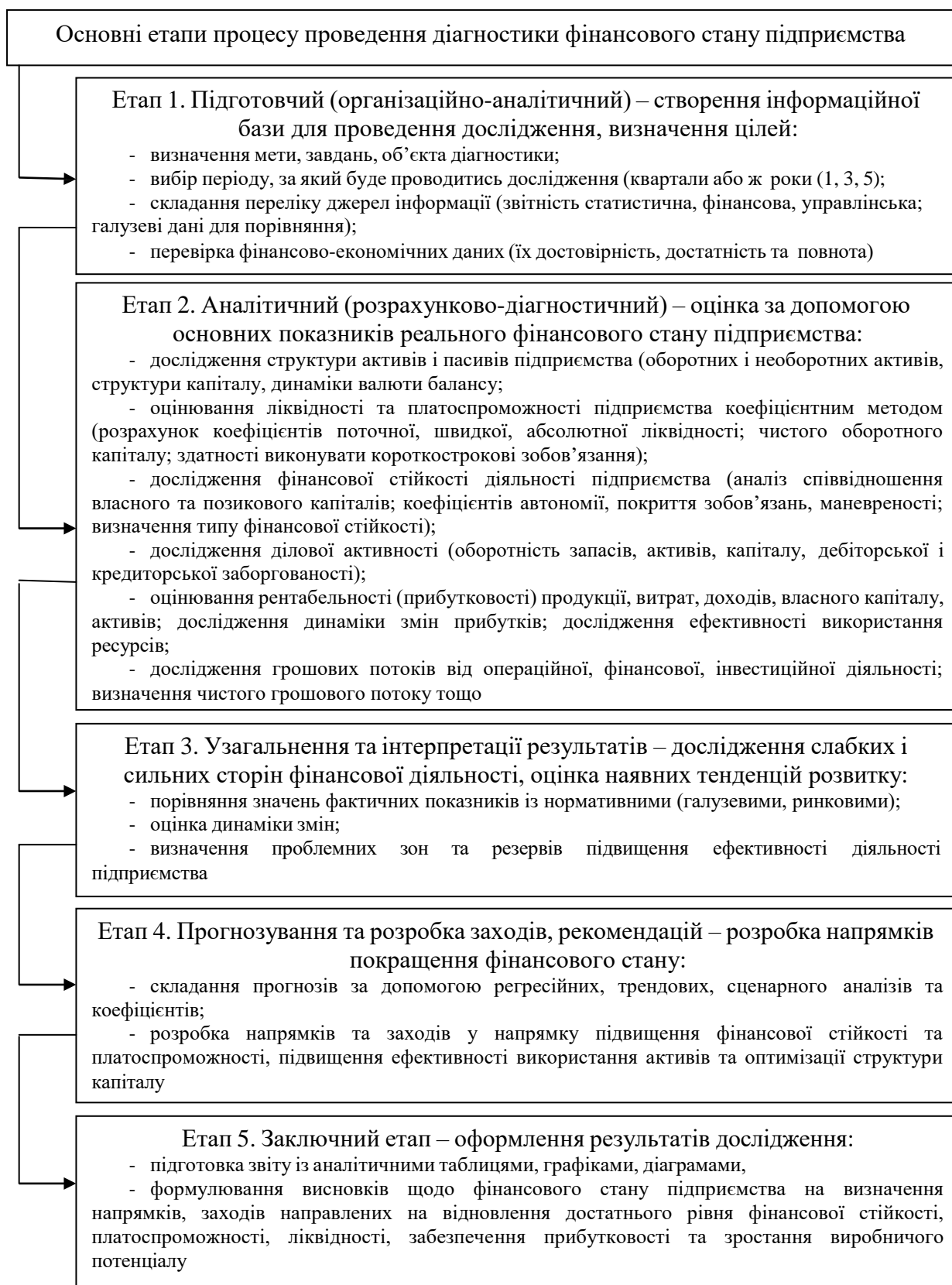

Рисунок 1.4 – Основні етапи процесу проведення діагностики фінансового стану підприємства

Визначення проблемних аспектів у фінансовій сфері діяльності підприємства є можливим тільки за допомогою комплексного обстеження (рис.1.5).

Рисунок 1.5 – Діагностика проблемних аспектів у фінансовій сфері діяльності підприємства

Для діагностики фінансового стану підприємства застосовують як кількісні або формалізовані методи (вертикальний та горизонтальний аналіз, коефіцієнтний аналіз, бенчмаркінг, аналітичні моделі для визначення ймовірності настання банкрутства тощо), так і якісні або неформалізовані методи (експертних оцінок; багатовимірні матричні, метод Делфі, метод колективної генерації ідей, теорія катастроф, сценарний метод, метод інтерв'ю, SWOT-аналіз, SPACE-аналіз, PEST-аналіз та інші).

В таблиці 1.1 представлено підходи (методи) залежно від мети та завдань діагностики. Інформаційною базою для проведення досліджень слугують форма № 1 «Баланс» (Звіт про фінансовий стан); форма № 2 «Звіт про фінансові результати» (Звіт про сукупний дохід), форма № 3 «Звіт про рух грошових коштів», форма № 4 «Звіт про власний капітал» та форма №5 «Примітки до річної фінансової звітності».

Таблиця 1.1 – Огляд підходів щодо оцінки фінансового стану підприємства

Назва	Коротка характеристика	Методологічний інструментарій	Переваги	Обмеження
1	2	3	4	5
1. Структурний підхід	Оцінка балансу підприємства (активів, пасивів), співвідношення власних та запозичених коштів, структури капіталу	Вертикальний аналіз балансу, розрахунок коефіцієнтів автономії, маневреності капіталу тощо	Простота інтерпретації	Відсутність дослідження динаміки змін грошових потоків
2. Тренди та факторний аналіз	Горизонтальний аналіз балансу, визначення впливу факторів на результативний показник	Розрахунок індексів, темпів зростання (падіння), аналіз факторів, що впливають на прибутковість	Ідентифікація трендів та джерел змін	Потребує встановлення коректного часового лагу, врахування випадкових або періодичних подій
3. Коефіцієнтний підхід	Розрахунок системи фінансових коефіцієнтів	Коефіцієнти ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості, оборотності ресурсів, майнового стану, прибутковості	Стандартний набір показників, який дозволяє оперативно визначити проблемні місця	Можливі обмеження щодо нормативних та середньогалузових значень
4. Інтегральні (індексні) підходи	Побудова зведених індексів через агрегування різних фінансових метрик	Включає нормування показників, визначення вагової значущості, розрахунок узагальнених індексів, а також використання методів таксономії, TOPSIS, матричних моделей і гібридних статистичних підходів	Компактне та зрозуміле узагальнення фінансового стану, можливість включати в єдину шкалу багато показників	Суб'єктивність при виборі методів агрегації та визначені питомої ваги показників
5. Моделі із інформаційними технологіями, машинним навчанням	Застосування факторного аналізу, регресійних моделей для прогнозу фінансових ризиків	Застосування нейронних мереж, PCA (аналіз головних компонент), глибокі нейромережеві моделі для кредитного скорингу, DEA, MI / AI, Time-series models, ітеративні варіанти PCA	Дозволяє виявити складні залежності, будувати точні прогнози	Складність впровадження, необхідність у забезпеченні відповідного рівня якості та достовірності даних

Продовження таблиці 1.1

1	2	3	4	5
6. Моделі прогнозування банкрутства, скорингові моделі	Застосування різноманітних моделей для прогнозування ризику банкрутства	Превентивні інструменти попередження банкрутства: модель Бівера, Альтмана, Конан і Гольдера, Спрінгейта, Springate, Zeta	Швидка оцінка ймовірності настання банкрутства	Потреба у адаптації до реалії української економіки, різна точність,
7. Мультимодельні підходи, сценарні моделі	Тестування чутливості фінансових показників до «шоків», побудова сценаріїв розвитку	SCENARIO і STRESS-аналіз, моделювання. Визначення сценаріїв розвитку (песимістичного, базового, оптимістичного)	Можливість застосування при управлінні ризиками та стратегічному плануванні	Суб'єктивність припущень, обов'язковість щодо забезпечення достовірності та якості даних

Слід зазначити, що до фундаментальних підходів оцінювання фінансового стану підприємства належать методи, що базуються на використанні системи фінансових показників, аналізі абсолютних величин та відносних коефіцієнтів, а також інтегральних, матричних та дискримінантних моделей. У сучасній фінансово-економічній науці значне поширення отримали також бальні та рейтингові методики, які дають змогу комплексно оцінити рівень фінансової стійкості та результативності діяльності суб'єкта господарювання, інтегруючи декілька груп показників у єдину підсумкову оцінку [18, 19, 29].

У національній практиці здійснення такого аналізу регламентується низкою нормативно-методичних документів. Серед них ключове місце посідає «Методика аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств державного сектору економіки» (затверджена Наказом Міністерства фінансів України від 14.02.2006 р. №170), яка визначає підходи до оцінювання ефективності використання ресурсів, ліквідності, платоспроможності та рентабельності підприємств. Крім того, важливим є «Порядок проведення оцінки фінансового стану потенційного бенефіціара інвестиційного проекту...» (затверджений 14.07.2016 р. №616), що встановлює вимоги до визначення фінансової спроможності учасників інвестиційних програм, у тому числі щодо вибору виду забезпечення для обслуговування позичкових коштів міжнародних фінансових організацій. До переліку застосовуваних документів входять і інші методики, спрямовані на уніфікацію та підвищення точності фінансового аналізу.

Таким чином, проведення діагностики фінансового стану підприємства є ключовим елементом стратегічного управління, оскільки саме на основі систематизованої інформації про фактичні фінансові результати, структуру капіталу, рівень ризиків і ліквідності формується комплекс управлінських рішень. Ретельне оцінювання дає змогу своєчасно виявляти фінансові дисбаланси, прогнозувати можливі загрози, оптимізувати структуру ресурсів і визначати пріоритетні напрями розвитку, що в кінцевому підсумку забезпечує зростання конкурентоспроможності та довгострокову фінансову стійкість підприємства.

РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТДВ «ХМЕЛЬНИЦЬКЗАЛІЗОБЕТОН»

2.1 Аналіз тенденцій та проблем розвитку ринку будівельних матеріалів на прикладі бетону та залізобетону

Будівництво та ринок будівельних матеріалів зазнали значних змін за період військового вторгнення росії на територію України.

Зокрема значне падіння обсягів будівництва відбулось у 2022 році, коли індекс будівельної продукції зменшився до 35,2 %, що на 71,6 % менше ніж у 2021 році (рис.2.1). Етап поступового відновлення ринку розпочався у 2023 році. В цілому по будівництву індекс будівельної продукції збільшився до 125 %, що на 89,8 % більше ніж у 2021 році. Найбільше зростання відбулось по інженерних спорудах (134,8 %) та по нежитлових будівлях (промислові та складські будівлі, будівлі оптово-роздрібної торгівлі, освіти, охорони здоров'я, транспорту та зв'язку тощо) – 122,9 %.

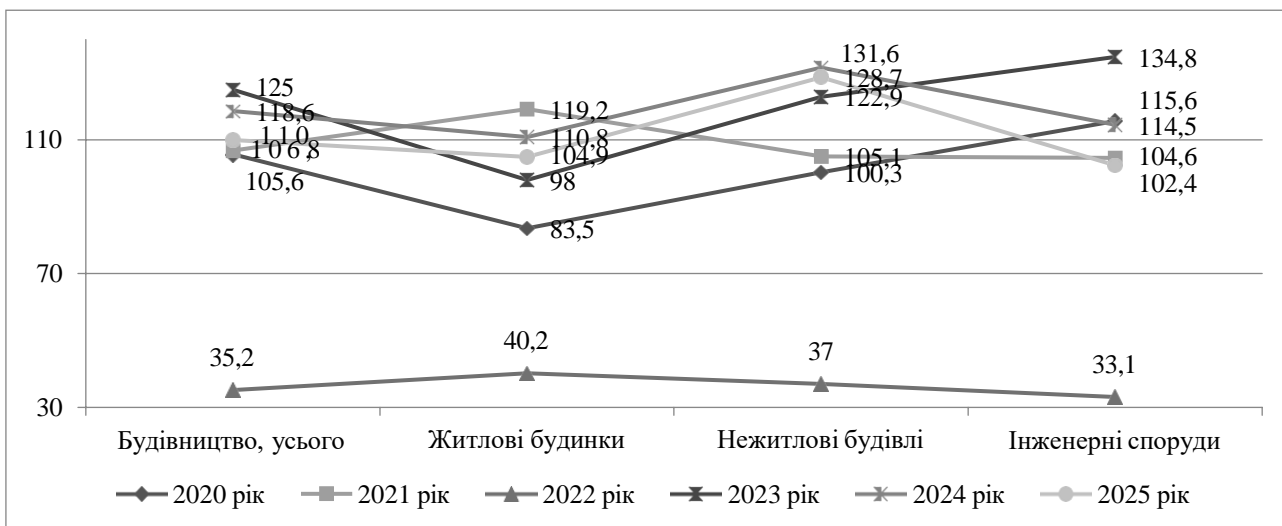

Рисунок 2.1 – Індекси будівельної продукції за видами у 2020 – 2025 роках, у % до попереднього року [23]

У 2024 році зростання індексів будівельної продукції відбувалось

повільнішими темпами. В цілому по будівництву індекс будівельної продукції збільшився до 118,6 %, що на 6,4 % менше ніж у 2023 році. Зокрема по нежитлових будівлях він склав 131,6 %, по інженерних спорудах – 114,5 %. У 2025 році в цілому по будівництву індекс будівельної продукції склав 110,0 %, що на 8,6 % менше ніж у 2024 році. По нежитлових будівлях він склав 128,7 %, по інженерних спорудах – 102,4 %.

Сегмент житлового будівництва, який до війни розвивався найбільш динамічно, має найнижчі індекси на ринку будівельної продукції: 2022 рік – 40,2 %, 2023 рік – 98 %, 2024 рік – 110,8%, 2025 рік – 104,9 %. Позитивною була його динаміка до його зростання впродовж 2023 та 2024 років.

Структура будівельної продукції за видами у 2020 – 2025 роках представлена на рисунку 2.2 [23].

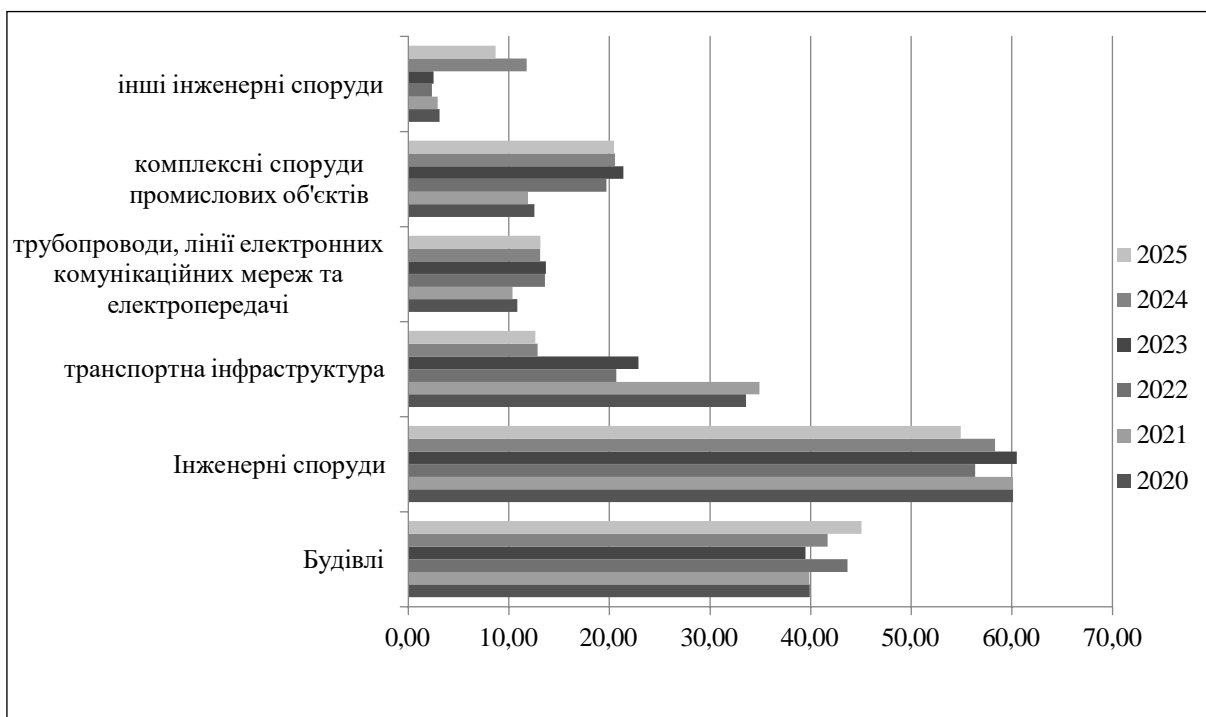

Рисунок 2.2 – Структура будівельної продукції за видами у 2020 – 2025 роках, %

Зростання будівництва житлових будинків було обумовлено попитом на нове житло. Інфраструктурне будівництво здійснюється як за рахунок збільшення державних видатків на програми по відновленню України, так і за

рахунок міжнародної фінансової допомоги на ці цілі.

На рисунку 2.3 представлено динаміку обсягів будівельних робіт у вартісному виразі в 2021 – 2024 роках [23].

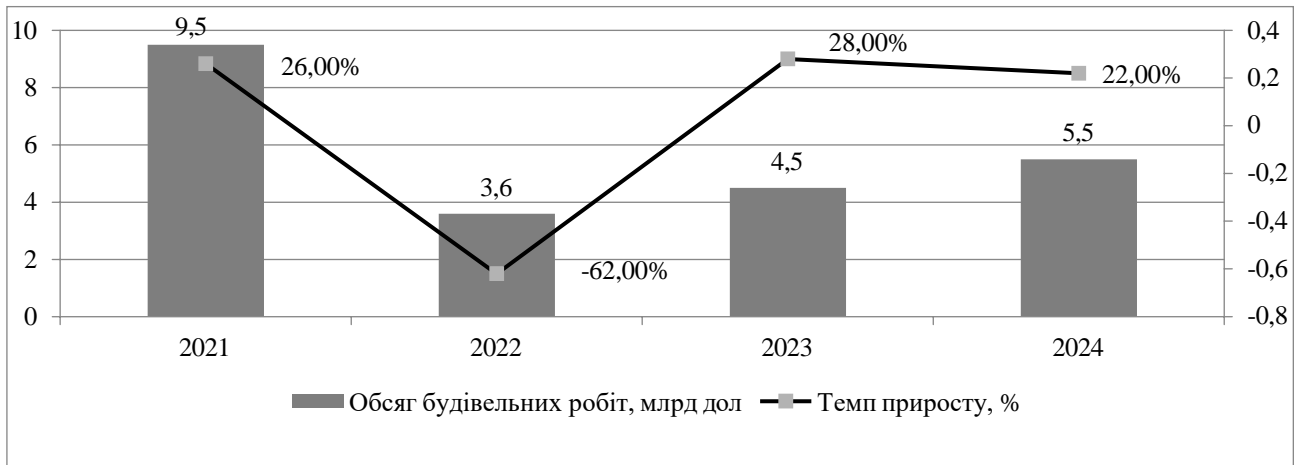

Рисунок 2.3 – Обсяги будівельних робіт по роках

В 2022 році обсяги будівельних робіт зменшились на 5,9 млрд дол або на 62 %. Починаючи з 2023 року обсяги будівельних робіт поступово зростають. Так у 2023 році порівняно із 2022 роком вони збільшились на 0,9 млрд дол або на 28 %, а в 2024 році порівняно із 2023 роком – на 1,0 млрд дол або на 5,5 %.

Розподіл обсягів виробленої будівельної продукції за характером будівництва наведено в таблиці 2.1[23].

Таблиця 2.1 – Розподіл обсягів виробленої будівельної продукції за характером будівництва, %

Рік	Усього	Нове будівництво	Ремонт (капітальний та поточний)	Реконструкція та інше
2020	100,0	36,0	36,9	27,1
2021	100,0	29,6	45,1	25,3
2022	100,0	36,6	38,8	24,6
2023	100,0	35,9	42,8	21,3
2024	100,0	40,8	32,8	26,4
перше півріччя 2025	100,0	43,4	29,0	27,6

Отже, якщо 2024 рік був періодом зростання, то 2025 рік – періодом із стриманим відновленням, значними ризиками та структурною адаптацією

будівельної галузі.

Вторинними індикаторами будівельного сектору України є виробництво будівельних матеріалів та, зокрема, бетону та залізобетону. Дані обсягів реалізації основних будівельних матеріалів ілюструють стан цього ринку (табл. 2.2) [23].

Таблиця 2.2 – Обсяги реалізації основних будівельних матеріалів, млрд. грн

Вид будівельних матеріалів	2023 рік	2024 рік	Перше півріччя 2024 року	Перше півріччя 2025 року	Темпи зростання 2025 / 2024, %
Металеві вироби	14,4	17,2	7,5	9,1	121,33
Стінові матеріали	7,4	8,0	4,0	4,3	107,5
Скло	3,8	3,8	2,0	1,9	95,0
Бетон	22,2	27,0	12,3	15,7	127,64
Теплоізоляція	7,0	8,8	3,9	4,4	112,82

Отже, хоча в 2025 році відбулось падіння обсягів будівельних робіт, обсяги реалізації будматеріалів зростають. Більше виробляють металевих виробів(+21,3 %), бетону (+27,64%), теплоізоляції (+12,82), стінових матеріалів (+7,5%). Обсяги виробництва залізобетону в 2021 – 2024 роках мають схожу динаміку до ринку будівництва (рис. 2.4) [23].

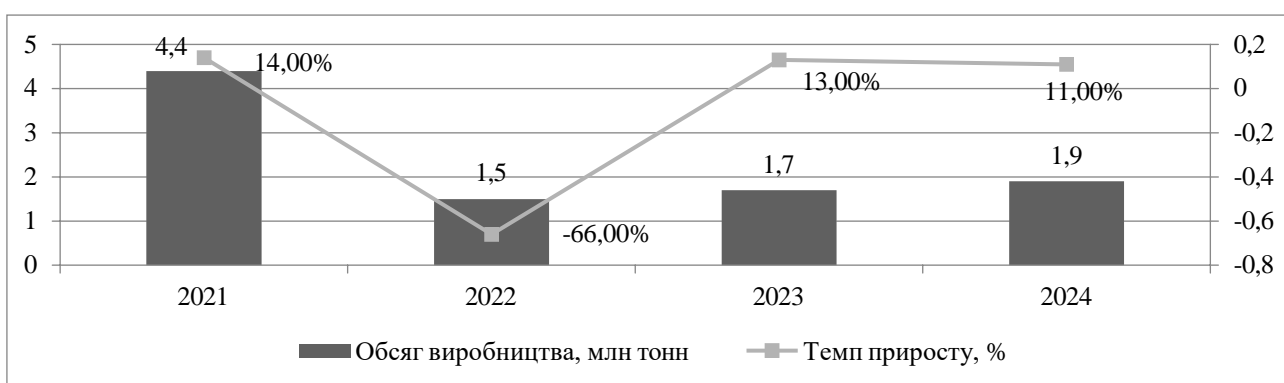

Рисунок 2.4 – Обсяги виробництва залізобетону по роках

Як бачимо у 2022 році порівняно із 2021 роком виробництво залізобетону

значно скоротилось – на 2,9 млн тонн або на 66 %. З 2023 року відбувається поступове відновлення виробництва, і в першу чергу за рахунок підприємств, які розташовані на заході України та у Київській області. Обсяги виробництва у 2024 році порівняно із 2022 роком зростають на 0,4 млн тонн або на 26,7 %.

Основною складовою залізобетону є бетон. Його виробництво у 2021 році складало 25,8 млн тонн, в 2022 році – лише 6,1 млн тонн, а в 2024 році – 8,2 млн тонн (рис.2.5) [23].

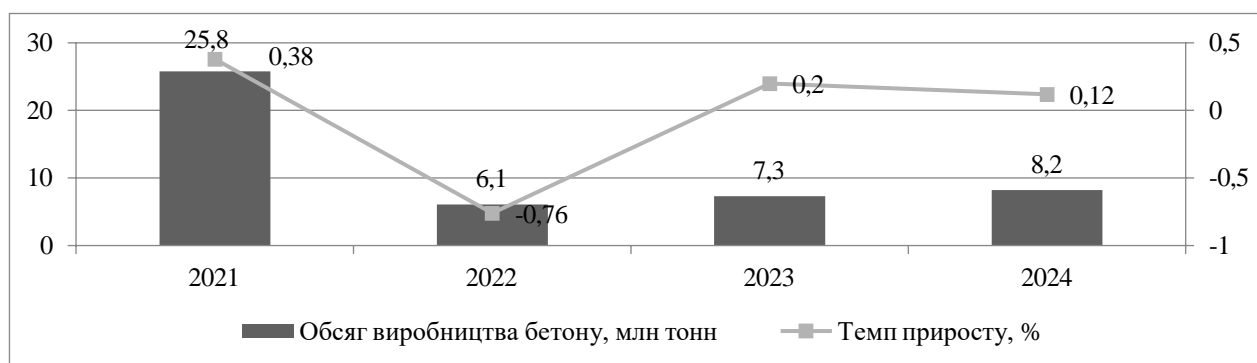

Рисунок 2.5 – Обсяги виробництва бетону по роках

Слід зазначити тенденцію до скорочення кількості підприємств з виробництва залізобетону та бетону і, відповідно, чисельності працівників, зайнятих у виробництві цієї продукції. До найбільших виробників залізобетону належать такі підприємства, як Група «Ковальська», ТОВ «ДБК-4», ТДВ «Хмельницькзалізобетон», ТОВ «Гранд Бетон», ТОВ «ЗБК «Еталон», ПрАТ «Львівський завод залізобетонних виробів №2», Завод «Обербетон», Білоцерківський завод залізобетонних конструкцій. Саме вони забезпечують більше 50 % потреб житлового і промислового будівництва, дорожньо-транспортної інфраструктури. Основною їх продукцією є плити, перекриття, прогони залізобетонні, колони, мостові балки, палі, конструктивні елементи для фортифікаційних захисних споруд тощо.

Рівень прибутковості діяльності підприємств галузі впродовж 2022 – 2024 років найнижчим був у 2022 році. Починаючи з 2023 року тенденція змін

була висхідною. Питома вага підприємств, які отримали чистий прибуток зросла.

В таблиці 2.3 наведено частки ринку вітчизняного виробництва й імпорту інших будівельних матеріалів, інвестиційну економіку по секторах в 2025 році.

Діяльність підприємств будівельного сектору та будматеріалів (зокрема, бетону та залізобетону) обумовлена основними тенденціями на цих ринках, змінами у споживчому попиті, обсягів інвестицій, динаміки житлової та комерційної нерухомості. До них відносяться: зменшення обсягу будівельних робіт у першому півріччі 2025 року на 4,7 %; падіння індексу ділової впевненості на 2,5 в.п.; інфляція вища за індекс цін у будівництві (6,5 % > 3,5%), переорієнтація виробництва у безпечні регіони України; побудова складської інфраструктури та логістичних центрів на заході країни; відбувається «консервування» частини об'єктів інфраструктури; наявний тренд на відновлення та швидке будівництво споруд і будівель, модернізацію наявного житлового і нежитлового фонду; застосування європейських стандартів щодо відповідності продукції технічним і екологічним стандартам ЄС. На ринку з'являються нові конкуренти, якими є залучені міжнародні фінансові організації та донори.

Гравці ринку виокремлюють такі основні ризики на ринку: висока залежність від політичної та економічної ситуації в країні; брак кваліфікованих працівників через мобілізацію й міграцію, зростання витрат на оплату їх праці; проблеми з енергопостачанням та цінами на електроенергію; зростання цін на сировину й матеріали (зокрема, інертних матеріалів – щебеню, піску, цементу), пальне, монтажні роботи й оренду техніки і, відповідно, підвищення собівартості продукції; низький рівень енергоефективних технологій; зменшення або нехватка обігових коштів; складність кредитування; обмеження логістики та зростання логістичних витрат, неможливість реалізації окремих нових проектів, зниження доступу до імпортних ресурсів, зменшення обсягів збуту продукції через військові дії на території України, складність захисту прав власності, непрозорі умови ліцензування тощо.

Таблиця 2.3 – Частка ринку вітчизняного виробництва та імпорту, інвестиційна економіка по секторах будівельних матеріалів, 2025 рік [25]

Матеріал	Внутрішнє виробництво, %	Імпорт, %	Ключові постачальники	Сукупний річний темп зростання, %	Капітальні інвестиції, млн дол. США	Маржа, %	Термін окупності, роки	Ключові фактори попиту
1. Цемент	97	3	Польща, Туреччина	5,0	х	х	х	Інфраструктура, житло
2. Скло	10	90	Німеччина, Польща	4,0	200 – 300	20 – 25	5 – 7	Житло, комерційні будівлі, імпортозаміщення
3. Цеглини	99	1	Мінімальний	3,8	х	х	х	Інфраструктура, житло
4. Фарби та покриття	70	30	Німеччина, Фінляндія	8,5	10 – 20	30 – 40	3 – 5	Попит на саморобні роботи, ремонт
5. Клеї / сухі суміші	60	40	Німеччина, Італія	8,4	15	25 – 30	4 – 6	Плиткові роботи, фасадні роботи
6. Ізоляція	40 – 50	50 – 60	Польща, Данія	10,5	30	25 – 35	4 – 6	Мандати щодо енергоефективності
7. Внутрішнє оздоблення	65	35	ЄС, Китай	8,4	х	х	х	Інфраструктура, житло
8. Інструменти та обладнання	20	80	Німеччина, Японія	8,4	5 – 10	20 – 30	3 – 5	«Зроби сам», професійне будівництво
9. Охолодження, вентиляція та кондиціонування повітря та сантехніка	30	70	Німеччина, Франція	7,4	50 – 70	20 – 25	6 – 8	Інфраструктура, житло

Основними перспективами розвитку ринку бетону та залізобетону є участь у відбудові інфраструктури країни, зокрема зростає потреба у залізобетонних виробках для промислових, енергетичних і оборонних об'єктів; відкладений попит на продукцію та зміна пріоритетів у бік інфраструктурних та відновлювальних проектів із застосуванням надійних довговічних матеріалів; зростання попиту на захисний залізобетон, стінові залізобетонні панелі, високоміцні бетони із змістом різноманітних домішок посиленого армування для підвищення надійності конструкцій; застосування мобільних заводів з виробництва бетону на будмайданчику для оптимізації витрат на логістику і швидкої реалізації проектів; префабрикація; модернізація та автоматизація технологічних процесів тощо.

2.2 Загальна характеристика діяльності ТДВ «Хмельницькзалізобетон»

ТДВ «Хмельницькзалізобетон», яке було створено у 1956 році, натеper є одним з лідерів будівельної галузі України, яке спеціалізується на виробництві продукції для житлового та дорожнього будівництва, інженерних та електричних мереж, виробництві бетонів, розчинів та столярних виробів [32].

Видами діяльності підприємства є:

- виготовлення виробів із бетону для будівництва;
- виробництво інших дерев'яних будівельних конструкцій і столярних виробів;
- будівництво житлових і нежитлових будівель;
- торгівля автомобілями та легковими автотранспортними засобами;
- технічне обслуговування та ремонт автотранспортних засобів;
- торгівля автомобілями та легковими автотранспортними засобами;
- технічне обслуговування та ремонт автотранспортних засобів;
- оптова торгівля деталями та приладдям для автотранспортних засобів;

- роздрібна торгівля деталями та приладдям для автотранспортних засобів
- роздрібна торгівля пальним;
- діяльність у сфері інжинірингу, геології та геодезії, надання послуг технічного консультування в цих сферах тощо.

ТДВ «Хмельницькзалізобетон» виготовляє широкий асортимент продукції, основними видами якої є: бетонні блоки, плити перекриття, сходові системи, плити стрічкових фундаментів, забивні палі, плити та балки для лоджій і балконів, садові елементи, опорні плити, віконні блоки, пиломатеріали, дверні коробки, стругане покриття, а також дверні полотна під скло та глухі дверні полотна [32].

У виробничих процесах на підприємстві застосовується сучасне високотехнологічне обладнання. Впровадження новітніх технологій дозволяє не лише виготовляти бетонні та залізобетонні вироби будь-якої конфігурації та форми, а й постійно розширювати асортимент продукції, задовольняючи нові потреби ринку. Зокрема, у 2008 році на підприємстві була впроваджена екструдерна технологія виробництва попередньо-напружених плит перекриття фінської компанії «Elematic». У 2013 році введено в експлуатацію виробничу лінію німецької компанії «Weiler» для виготовлення залізобетонних попередньо-напружених паль та перемичок. У 2017 році укладено контракт з австрійською компанією DELTABLOC на виробництво дорожніх обмежувачів. Протягом 2018–2021 років підприємство активно розширювало номенклатуру виробів для будівництва та ремонту доріг, а у 2021 році введено в експлуатацію новий виробничий корпус для виготовлення дорожніх елементів, що забезпечує потреби дорожнього будівництва.

Основним ринком збуту підприємства є місто Хмельницький та Хмельницька область, проте продукція підприємства користується попитом і за межами регіону. Наразі вона успішно реалізується на ринках Тернопільської, Вінницької та Рівненської областей [32].

Загалом діяльність підприємства характеризується стабільністю та інноваційністю, що підтверджується багаторічним досвідом роботи та постійним впровадженням сучасних технологій у виробничий процес.

Проаналізуємо основні техніко-економічні показники діяльності підприємства. Аналіз цих показників допомагає визначити сильні та слабкі сторони підприємства, оцінити його конкурентоспроможність. Сформуємо таблицю 2.4 із основними техніко-економічними показниками ТДВ «Хмельницькзалізобетон».

Зміна показників підприємства за 2022 – 2024 роки свідчить про коливання результатів його фінансово-господарської діяльності, що спричинене як зовнішніми економічними факторами, так і внутрішніми управлінськими рішеннями.

Зокрема чистий дохід від реалізації продукції у 2023 році дохід зріс до 849 716 тис. грн (+47,33% до 2022 року), що свідчить про відновлення попиту на продукцію.

У 2024 році він збільшився до 1146513 тис. грн (+34,93 % до 2023 року). Зростання у 2024 році вказує на покращення ситуації за рахунок адаптації до нових умов, підвищення цін та розширення ринків збуту.

В 2022 році на підприємстві працювало 438 осіб, в 2023 році – 399 осіб (-8,9% до 2022 року), в 2024 році – 443 осіб (+ 11,03% до 2023 року). Кількість робітників змінювалась по роках аналогічно: 355 осіб (2022 рік), 327 осіб (2023рік), 363 осіб (2024 рік). Ця тенденція свідчить про скорочення персоналу протягом 2022 та 2023 років через війну в країні та оптимізацію кадрового складу в 2024 році.

Продуктивність праці одного працівника у 2022 році становила 1952,36 тис. грн, у 2023 році – 2717,39 тис. грн (+39,18 % до 2022 року), у 2024 році – 2588,07 тис. грн (-4,76 % до 2023 року).

Витрати підприємства на оплату праці працівників також щорічно зростають.

Таблиця 2.4 – Основні техніко-економічні показники діяльності підприємства

№ п/п	Показник	Одиниця виміру	Рік			Темп зростання, %	
			2022	2023	2024	2023 / 2022	2024 / 2023
1.	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг):	тис.грн	576737,0	849716,0	1146513,0	147,33	134,93
	- в діючих цінах;						
	- у порівняльних (співставних) цінах		855135,0	1084238,0	1146513,0	126,79	105,74
2.	Середньооблікова чисельність:	осіб	438	399	443	91,10	111,03
	- працівників						
	- робітників		355	327	363	92,11	111,09
3.	Чистий дохід на 1 особу :	тис.грн / особу	1952,36	2717,39	2588,07	139,18	95,24
	- одного працівника,						
	- одного робітника		2408,83	3315,71	3156,18	137,65	95,19
4.	Фонд заробітної плати працівників	тис.грн	90784,0	120393,0	169841,0	132,61	141,07
5.	Середньорічна заробітна плата одного працівника	тис.грн	207,27	301,74	383,39	145,58	127,06
6.	Повна собівартість реалізованої продукції	тис.грн	529345,0	789182,0	1012877,0	149,09	128,35
7.	Витрати на 1 грн. реалізованої продукції	грн	0,92	0,93	0,88	101,19	95,12
8.	Прибуток (фінансовий результат) від реалізованої продукції	тис.грн	47392,0	60534,0	133636,0	127,73	220,76
9.	Чистий фінансовий результат (прибуток)	тис.грн	27429,0	38102,0	96554,0	138,91	253,41
10.	Рентабельність :	%	8,22	7,12	11,66	x	x
	- доходу						
	- витрат		8,95	7,67	13,19	x	x
11.	Середньорічна вартість основних засобів	тис.грн	284619,00	319272,5	316575,0	112,18	99,16
12.	Фондовіддача	грн	3,0	3,4	3,62	113,03	106,64

Середньорічна вартість основних засобів у 2022 році становила 284619 тис. грн, у 2023 році – 319272,5 тис. грн (+12,18 % до 2022 року), у 2024 році – 316575 тис. грн (-0,84 % до 2023 року).

Ефективність використання основних засобів зростає. Так фондвіддача у 2022 році становила 3,0 грн, у 2023 році – 3,4 грн (+13,03 % до 2022 року), у 2024 – 3,62 грн (+6,64 % до 2023 року).

Повна собівартість реалізованої продукції у 2022 році становила 529345 тис. грн, у 2023 році – 789182 тис. грн (+49,09% до 2022 року), у 2024 – 1012877 тис. грн (+28,35 % до 2023 року). Витрати на одну гривню у 2022 році становили 0,92 грн, у 2023 році – 0,93 грн (+1,19 % до 2022 року), у 2024 – 0,88 грн (-4,88 % до 2023 року).

Чистий фінансовий результат збільшився з 27429 тис. грн (2022 рік) до 38102 тис. грн (2023 рік) +38,91 %) та у 2024 році до 96554 тис. грн (+153,41 %). Поступове зростання прибутків свідчить про покращення фінансового стану підприємства. Прибуток від реалізації продукції у 2022 році становив 47392 тис. грн, у 2023 році – 60534 тис. грн +27,73%), у 2024 – 13363 тис. грн (+120,76 %). Чистий фінансовий результат збільшився з 27429 тис. грн (2022 рік) до 38102 тис. грн (2023 рік) +38,91 %) та у 2024 році до 96554 тис.грн (+153,41 %). Поступове зростання прибутків свідчить про покращення фінансового стану підприємства.

Рентабельність доходу знизилася з 8,22% (2022 рік) до 7,12 % (2023). В 2024 році рентабельність зросла до 11,66 %. Рентабельність витрат також зменшилася: 8,95% (2022 рік) до 7,67% (2023 рік). В 2024 році вона зросла до 13,19 %. Це свідчить про зростання прибутковості підприємства – можливо, через оптимізацію витрат, підвищення ефективності виробництва або правильну, обґрунтовану цінову політику.

Отже, підприємство пережило кризовий 2022 рік та у 2024 році показники почали покращуватись. Важливими завданнями у подальшому є контроль за ефективністю використання ресурсів та подальше підвищення рентабельності діяльності підприємства.

2.3 Аналіз забезпеченості підприємства ресурсами та ефективність їх використання

Проведемо аналіз забезпеченості підприємства основними засобами та ефективність їх використання. Для оцінки було проаналізовано дані «Балансу» (форма №1) за 2022 – 2024 роки.

Згідно з таблицею 2.5, загальна вартість основних засобів підприємства зросла з 312074 тис. грн у 2022 році до 351103 тис. грн у 2024 році. Найбільше зростання відбулося у 2024 році, коли вартість основних засобів збільшилася на 24632 тис. грн.

Таблиця 2.5 – Структура основних виробничих засобів основного виду діяльності

Показник	Наявність на кінець року, тис. грн			Відхилення (+,-)		Структура основних засобів, %			Відхилення (+,-)	
	2022	2023	2024	2023-2022	2024-2023	2022	2023	2024	2023-2022	2024-2023
1. Будівлі, споруди та передавальні пристрої	132621	113986	118901	-18635	4915	42,50	34,91	33,86	-7,58	-1,05
2. Машини та обладнання	146416	153953	165695	7537	11742	46,92	47,16	47,19	0,24	0,04
3. Транспортні засоби	25853	26451	32414	598	5963	8,28	8,10	9,23	-0,18	1,13
4. Інструменти, прилади, інвентар (меблі)	1871	2940	3449	1069	509	0,60	0,90	0,98	0,30	0,08
5. Інші основні засоби	941	1173	1314	232	141	0,30	0,36	0,37	0,06	0,01
6. Малоцінні необоротні матеріальні активи	4372	5756	7118	1384	1362	1,40	1,76	2,03	0,36	0,26
Основні фонди, всього	312074	326471	351103	14397	24632	100,0	100,0	100,0	x	x

Відбулися наступні основні зміни в структурі основних засобів:

- частка будівель, споруд та передавальних пристроїв зменшилась з 42,5 % у 2021 році до 33,86 % у 2024 році,
- частка машин та обладнання збільшилась з 46,92 % у 2022 році до 47,19 % у 2024 році,
- частка транспортних засобів зросла з 8,28 % у 2022 році до 9,23 % у 2024 році.

Також варто відмітити збільшення частки інструментів, приладів, інвентарю (меблів) протягом досліджуваного періоду з 0,6 % до 0,98 %; та частки малоцінних необоротних матеріальних активів з 1,4 % до 2,03 %. З'явився новий вид основних засобів – інвестиційна нерухомість. Для наочності на рисунку 2.6 наведено структуру основних засобів підприємства.

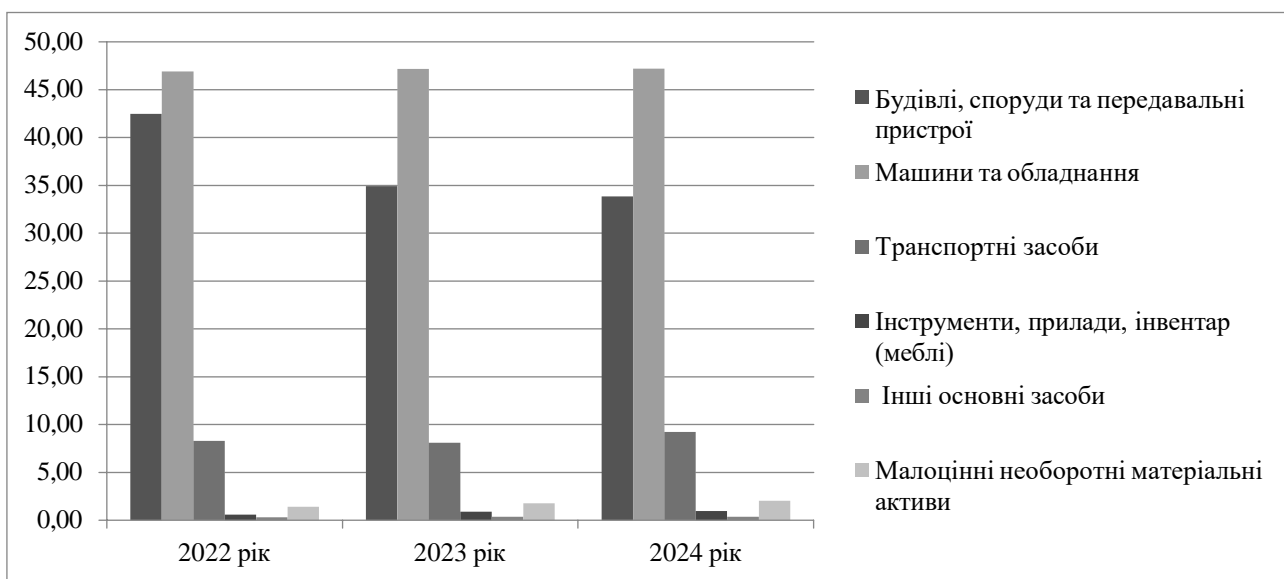

Рисунок 2.6 – Структура основних засобів, %

Згідно з таблицею 2.6, загальна вартість основних засобів підприємства зросла з 257164 тис. грн у 2022 році до 351103 тис. грн у 2024 році.

Найбільше зростання вартості відбулося у 2022 році, коли вартість основних засобів збільшилася на 54910 тис. грн. У 2023 році темпи зростання сповільнилися, і вартість основних засобів збільшилася на 14397 тис. грн.

У 2024 році вартість основних засобів збільшилася на 24632 тис. грн. Вартість машин та обладнання також зросла з 124680 тис. грн у 2022 році до 165695 тис. грн у 2024 році.

Найбільше введення в дію нових машин та обладнання відбулося у 2022 році – 21807 тис.грн, а найменше у 2023 році – 8744 тис.грн. Ці зміни є важливим для виробничого процесу.

Таблиця 2.6 – Наявність та рух основних засобів, тис.грн

Показник	Наявність на початок року	Надійшло, всього	Вибуло, всього	Наявність на кінець року	Залишкова вартість	
					на початок року	на кінець року
2022 рік						
Всього:	257164	55410	500	312074	163368	199766
в т.ч. - машини та обладнання	124680	21807	71	146416	72263	83769
2023 рік						
Всього:	312074	16204	1807	326471	199766	193607
в т.ч. - машини та обладнання	146416	8744	1207	153953	83769	80936
2024 рік						
Всього:	326471	25943	1311	351103	193607	195028
в т.ч. - машини та обладнання	153953	12614	872	165695	80936	80880

Аналіз таблиці 2.7 показує наступні ключові зміни у русі та стані основних засобів: вартість введених основних засобів зменшилась з 55410 тис. грн у 2022 році до 25943 тис. грн у 2024 році. Вартість основних засобів, що вибули, зросла з 500 тис.грн в 2022 році до 1311 тис.грн в 2024 році.

Відбулися такі зміни коефіцієнтів:

- коефіцієнт оновлення знизився з 17,76 % у 2022 році до 7,39 % у 2024 році, що свідчить про зниження темпів оновлення основних засобів;
- коефіцієнт вибуття зріс з 0,19 % в 2022 році до 0,4 % в 2024 році, що показує збільшення темпів вибуття основних засобів;
- коефіцієнт зносу збільшився з 35,99 % в 2022 році до 47,01 % в 2024 році;

– коефіцієнт придатності зменшився з 64,01 % в 2022 році до 52,99 % в 2024 році.

Таблиця 2.7 – Оцінка руху та стану основних засобів

Показник	Рік			Відхилення (+,-)	
	2022	2023	2024	2023-2022	2024-2023
1. Вартість основних засобів на початок періоду, тис. грн	257164,0	312074,0	326471,0	54910,0	14397,0
2. Вартість основних засобів на кінець періоду, тис. грн	312074,0	326471,0	351103,0	14397,0	24632,0
3. Вартість введених основних засобів, тис. грн	55410,0	16204,0	25943,0	-39206,0	9739,0
4. Вартість основних засобів, що вибули, тис.грн	500,0	1807,0	1311,0	1307,0	-496,0
5. Коефіцієнт оновлення, %	17,76	4,96	7,39	-12,79	2,43
6. Коефіцієнт вибуття, %	0,19	0,58	0,40	0,38	-0,18
7. Коефіцієнт зносу, %	35,99	43,5	47,01	7,51	3,51
8. Коефіцієнт придатності, %	64,01	56,5	52,99	-7,51	-3,51

Отже, зростання коефіцієнту зносу, та відповідно зменшення коефіцієнту придатності вказує на переоцінку вартості основних засобів та на їх старіння.

Аналіз таблиці 2.8 показує ключові зміни у використанні основних виробничих засобів.

Фондовіддача зросла: у 2023 році на 0,4 грн порівняно із попереднім роком. У 2024 році вона дорівнювала 3,62 грн (+0,22 грн порівняно із попереднім роком). Фондомісткість зменшилась: у 2023 році на 0,04 грн порівняно із попереднім роком, у 2024 році – на 0,01 грн порівняно із попереднім роком.

Фондоозброєність та технічна озброєність праці зростали протягом 2022 – 2023 років, що свідчить про збільшення оснащеності працівників основними засобами. У 2024 році, на жаль, слід відзначити спадну динаміку фондоозброєності. Вона зменшилась на 85,57 тис. грн порівняно із попереднім роком.

Позитивним є щорічне зростання рентабельності виробництва з 16,65 % у 2022 році до 42,21 % у 2024 році.

Таблиця 2.8 – Показники використання основних виробничих засобів

Показник	Рік			Відхилення (+; -)	
	2022	2023	2024	2023-2022	2024-2023
1. Чистий дохід, тис.грн	855135,0	1084238,0	1146513,0	229103,0	62275,0
2. Середньорічна вартість основних виробничих засобів, тис.грн	284619,0	319272,5	316575,0	34653,5	-2697,5
3. Вартість устаткування, тис.грн	172269,0	180404,0	198109,0	8135,0	17705,0
4. Фінансовий результат від операційної діяльності (прибуток), тис.грн	47392,0	60534,0	133636,0	13142,0	73102,0
5. Фондовіддача, грн	3,0	3,4	3,62	0,39	0,23
6. Фондомісткість, грн	0,33	0,29	0,28	-0,04	-0,02
7. Фондоозброєність, тис.грн / особу	649,82	800,18	714,62	150,37	-85,57
8. Технічна озброєність праці, тис.грн / особу	485,26	551,69	545,36	66,43	-6,33
9. Рентабельність виробництва, %	16,65	18,96	42,21	2,31	23,25

Отже, зростання фондівіддачі та рентабельності виробництва вказує на підвищення ефективності використання основних засобів у 2022 – 2024 роках; зростання фондоозброєності та технічної озброєності праці у 2023 році вказує на покращення технічної оснащеності працівників, і це призвело до підвищення продуктивності праці працівників.

Складемо таблицю 2.9 для проведення факторного аналізу фондівіддачі.

Таблиця 2.9 – Вихідні дані для факторного аналізу

Показники	Роки			Абсолютне відхилення	
	2022	2023	2024	2023-2022	2024-2023
1. Чистий дохід, тис.грн	855135,0	1084238,0	1146513,0	229103,0	62275,0
2. Середньорічна вартість основних виробничих засобів, тис.грн	284619,0	319272,5	316575,0	34653,5	-2697,5
ФВ'	3,00	3,40	3,62	0,4	0,22

Аналіз факторного аналізу фондівіддачі показує наступні ключові

зміни (табл. 2.10).

В 2023 році вплив зміни чистого доходу – 0,8 грн. Це означає, що зростання чистого доходу мало значний позитивний вплив на фондівдачу. Тобто, зростання обсягів реалізації продукції призвело до підвищення ефективності використання основних засобів. Вплив зміни основних засобів: -0,4 грн. Збільшення середньорічної вартості основних засобів негативно вплинуло на фондівдачу. Це означає, що темпи зростання основних засобів перевищували темпи зростання чистого доходу. Загальне зростання фондівдачі (ФВ'): 0,4 грн. Це підтверджує, що в 2023 році відбулося підвищення ефективності використання основних засобів.

Таблиця 2.10 – Факторний аналіз фондівдачі

Метод ланцюгових підстановок (кратна модель)	2023 рік	2024 рік
Вплив зміни чистого доходу	0,8	0,2
Вплив зміни основних засобів	-0,4	0,02
ФВ'	0,4	0,22

В 2024 році вплив зміни чистого доходу – 0,2 грн. Збільшення чистого доходу позитивно вплинуло на фондівдачу. Це означає, що зростання обсягів реалізації продукції сприяло підвищенню ефективності використання основних засобів. Вплив зміни основних засобів: 0,02 грн. Зменшення середньорічної вартості основних засобів позитивно вплинуло на фондівдачу, на відміну від 2023 року. Загальне підвищення фондівдачі (ФВ'): 0,22 грн. Це показує, що в 2024 році відбулося підвищення ефективності використання основних засобів.

Отже, можна зробити наступні висновки, що зміни у чистому доході, мають більший вплив на коефіцієнт фондівдачі, ніж зміни у вартості основних засобів.

Проаналізуємо використання матеріальних ресурсів, оскільки вони формують основу виробничого процесу та суттєво впливають на собівартість продукції, її якісні характеристики та конкурентоспроможність на ринку.

Аналіз таблиці 2.11 показує зміни в динаміці питомої ваги матеріальних витрат в операційних витратах.

Таблиця 2.11 – Динаміка питомої ваги матеріальних витрат в операційних витратах

Показник	Рік			Темпи зростання, %	
	2022	2023	2024	2023/ 2022	2024/ 2023
1. Матеріальні затрати, тис.грн	433574,0	618200,0	813334,0	142,58	131,56
2. Операційні витрати (разом), тис.грн	566515,0	792727,0	1051289,0	139,93	132,62
3. Питома вага матеріальних затрат в сукупних операційних витратах, %	76,53	77,98	77,37	101,90	99,21

Матеріальні витрати щорічно зростають: в 2023 році на 42,58 % порівняно із 2022 роком, в 2023 році на 31,56 % порівняно із 2023 роком. Аналогічно, операційні витрати збільшились в 2022 році на 39,93%, в 2023 році на 32,62 %. Питома вага матеріальних витрат в операційних витратах зростала: з 76,53 % в 2022 році до 77,37 % в 2024 році. Темпи змін питомої ваги були незначними: 1,9% в 2022 році та -0,79 % в 2023 році. Отже, збільшення питомої ваги матеріальних витрат, вказує на те, що здійснення операційної діяльності є матеріаломістким. Аналіз таблиці 2.12 показує, що темпи зростання чистого доходу за досліджуваний період перевищували темпи зростання матеріальних затрат (2023 рік: 147,33 % > 142,58%; 2024 рік: 134,93 % > 131,56%).

Таблиця 2.12 – Динаміка матеріаловіддачі та матеріаломісткості за три роки

Показник	Рік			Темп зростання, %	
	2022	2023	2024	2023/ 2022	2024/ 2023
1. Чистий дохід, тис.грн	576737,0	849716,0	1146513,0	147,33	134,93
2. Матеріальні затрати, тис.грн	433574,0	618200,0	813334,0	142,58	131,56
3. Матеріаловіддача, грн	1,33	1,37	1,41	103,33	102,56
4. Матеріаломісткість, грн	0,75	0,73	0,71	96,78	97,51

Саме тому матеріаловіддача збільшилась в 2023 році на 3,3 % порівняно із 2022 роком, в 2024 році – на 2,56% порівняно із 2023 роком. Тобто, в 2023 та 2024 роках на кожну гривню матеріальних витрат, підприємство отримало більше доходу, ніж в 2022 році. Матеріаломісткість зменшувалась в 2023 році на 3,22%, в 2024 році – на 2,49%. Тобто, щорічно на кожну гривню доходу, було витрачено менше матеріальних ресурсів, ніж у попередній період.

На рисунку 2.7 зображено динаміку матеріаловіддачі та матеріаломісткості за 2022 – 2024 роки.

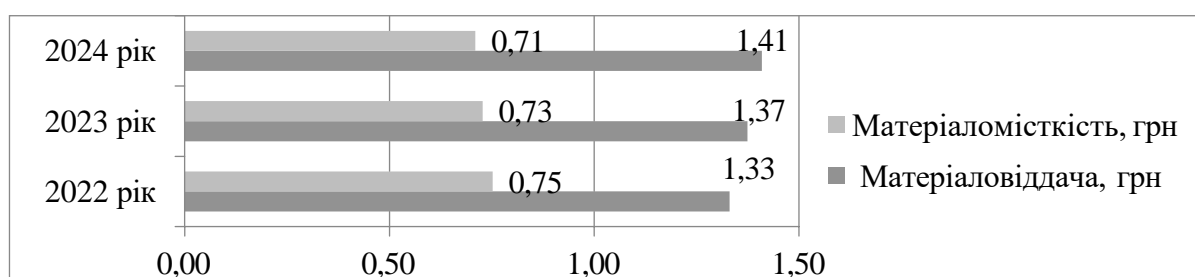

Рисунок 2.7 – Динаміка матеріаловіддачі та матеріаломісткості по роках

Отже, зростання матеріаловіддачі та зменшення матеріаломісткості в 2022 – 2024 роках свідчать про підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів.

Згідно з наданими даними таблиці 2.13, було проведено факторний аналіз матеріаломісткості продукції за допомогою методу ланцюгових підстановок (кратна модель).

Таблиця 2.13 – Вихідні дані для факторного аналізу

Показник	Роки			Абсолютне відхилення	
	2022	2023	2024	2023-2022	2024-2023
1. Матеріальні затрати, тис.грн	433574,0	618200,0	813334,0	184626,0	195134,0
2. Вартість чистого доходу, тис.грн	576737,0	849716,0	1146513,0	272979,0	296797,0
3. Матеріаломісткість, грн	0,75	0,73	0,71	-0,02	-0,02

Розглянемо вплив зміни матеріальних затрат та чистого доходу на матеріаломісткість у 2023 та 2024 роках. Аналіз факторного аналізу матеріаломісткості показує наступні ключові зміни (табл. 2.14).

Таблиця 2.14 – Факторний аналіз матеріаломісткості продукції

Метод ланцюгових підстановок (кратна модель)	2023 рік	2024 рік
Вплив зміни матеріальних затрат	-0,13	0,32
Вплив зміни чистого доходу	0,22	-0,34
Матеріаломісткість:	0,09	-0,02

Відбулося зростання чистого доходу у 2023 році на 272979 тис. грн, що призвело до зменшення матеріаломісткості на 0,34 грн. Це означає, що зростання доходів випереджало зростання матеріальних витрат, що й зменшило матеріаломісткість. Отже, у 2023 році матеріаломісткість зменшилась з 0,75 грн до 0,73 грн (на 0,02 грн), що вказує на зменшення витрат матеріалів на одиницю доходу.

У 2024 році відбулося зростання чистого доходу на 195134 тис. грн, що спричинило зниження матеріаломісткості на -0,25 грн. Це означає, що як у попередньому періоді дохід зростав швидше, ніж витрати, що позитивно позначилося на показнику. Отже, у 2024 році матеріаломісткість знизилася до 0,71 грн (на -0,02 грн), ефективність використання матеріальних ресурсів покращилась.

Перейдемо до аналізу складу трудових ресурсів підприємства. Вони є стратегічним активом підприємства. Їх ефективне використання визначає здатність підприємства створювати додану вартість, реалізовувати довгострокові цілі та забезпечувати стабільність виробничого процесу.

Аналіз таблиці 2.15 показує динаміку складу та структури працюючих на підприємстві протягом трьох років. Спостерігається скорочення середньооблікової чисельності працівників з 438 осіб у 2022 році до 399 осіб у 2023 році. Це свідчить про тенденцію до оптимізації кадрового складу та військовим станом в Україні. Кількість робітників також зменшується з 355 осіб

у 2022 році до 327 у 2023 році. Чисельність керівників, фахівців та службовців також скорочується, але меншими темпами: з 83 до 72 осіб. В 2023 році чисельність працівників підприємства зросла до 443 осіб, робітників до 363 осіб.

Таблиця 2.15 – Склад і структура працюючих на підприємстві

Показник	Чисельність, осіб			Структура кадрів, %		
	2022 рік	2023 рік	2024 рік	2022 рік	2023 рік	2024 рік
Середньооблікова чисельність працюючих працівників облікового складу:	438	399	443	100,00	100,00	100,00
- робітники	355	327	363	81,05	81,95	82,00
- керівники, фахівці, службовці	83	72	80	18,95	18,05	18,00

Аналіз таблиці 2.16 показує зміни у використанні трудових ресурсів підприємства протягом 2022 – 2024 років.

Таблиця 2.16 – Використання трудових ресурсів підприємства

Показник	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Відхилення (+; -)	
				2023-2022	2024-2023
1. Середньооблікова чисельність робітників, осіб	355	327	363	-28	36
2. Середня тривалість робочого дня, год	8	8	8	x	x
3. Відпрацьовано за рік одним робітником днів	203	236	242	33	6
4. Відпрацьовано за рік одним робітником годин	1625,78	1887,97	1938,36	262,19	50,39

Кількість відпрацьованих днів одним робітником збільшилась з 203 днів у 2022 році до 242 дня у 2024 році. Загальна кількість відпрацьованих годин один робітником збільшилась з 1625,78 год у 2022 році до 1938,36 год у 2024 році. Отже, підприємство поступово адаптується до економічних умов господарювання, здійснює ефективну політику оптимізації структури персоналу.

Аналіз таблиці 2.17 демонструє динаміку ефективності праці на

підприємстві протягом 2022 – 2024 років. Середньорічний дохід одного працюючого та одного робітника, а також середньоденний та середньогодинний виробіток робітника в 2023 році зростали, а в 2024 році зменшувались. Це є негативними зрушеннями в діяльності підприємства у 2024 році.

Таблиця 2.17 – Динаміка ефективності праці

Показник	Рік			Відхилення (+; -)	
	2022	2023	2024	2023-2022	2024-2023
1. Чистий дохід від реалізації продукції (у порівняльних цінах), тис.грн	855135,0	1084238,0	1146513,0	229103,0	62275,0
2. Середньооблікова чисельність персоналу, осіб	438	399	443	-39	44
- в тому числі робітників	355	327	363	-28	36
3. Питома вага робітників в загальній чисельності персоналу, %	81,05	81,95	82,00	0,90	0,05
4. Відпрацьовано днів одним робітником за рік, дні	203	236	242	33	6
5. Середня тривалість робочого дня, год	8	8	8	0	0
6. Загальна кількість відпрацьованого часу за рік робітниками:					
- людино-днів,	72065,0	77172,0	87846,0	5107,0	10674,0
- людино-годин	576520,0	617376,0	702768,0	40856,0	85392,0
7. Середньорічний дохід на 1 особу, тис.грн:					
- одного працюючого	1952,36	2717,39	2588,07	765,03	-129,32
- одного робітника	2408,83	3315,71	3158,44	906,88	-157,27
8. Середньоденний виробіток робітника, тис.грн	11866,16	14049,63	13051,40	2183,47	-998,23
9. Середньогодинний виробіток робітника, грн	1483,27	1756,20	1631,42	272,93	-124,78

Підприємство демонструє тенденцію до збільшення витрат на оплату праці. Витрати на оплату праці зростають (табл. 2.18).

Розмір фонду оплати праці визначають зміни у чисельності працюючих та розмір мінімальної заробітної плати.

У 2023 році за рахунок зміни чисельності працюючих фонд оплати праці зменшився на -8083,51 тис. грн (-39 х 207,269), а за рахунок зміни середньорічної заробітної плати одного працюючого збільшився на 37692,51 тис. грн (94,467 х 399). Баланс факторів: $-8083,51 + 37692,51 = 29609,0$ тис. грн.

Таблиця 2.18 – Аналіз фонду оплати праці

Показник	Одиниці виміру	Рік			Темп зростання, %	
		2022	2023	2024	2023/2022	2024/2023
1. Фонд заробітної плати	тис.грн	90784,0	120393,0	169841,0	132,61	141,07
2. Середньооблікова чисельність персоналу	осіб	438	399	443	91,10	111,03
3. Середньорічна заробітна плата	тис.грн	207,269	301,737	383,388	145,58	127,06

У 2024 році за рахунок зміни чисельності працюючих фонд оплати праці збільшився на 13276,42 тис. грн (44 х 301,737), а за рахунок зміни середньорічної заробітної плати одного працюючого збільшився на 36171,58 тис. грн (81,651 х 443). Баланс факторів: $13276,42 + 36171,58 = 49448$ тис. грн.

Згідно економічного принципу, для зменшення собівартості продукції та зростання прибутків, темпи зростання продуктивності праці повинні випереджати темпи зростання заробітної плати.

У 2024 році заробітна плата одного працівника зростала швидшими темпами ніж продуктивність праці: $127,06 \% > 108,51 \%$. Коефіцієнт випередження – 0,85. Тобто в 2024 році економічного принципу не було дотримано. В 2023 році ситуація була протилежною: $145,58 \% < 153,88 \%$. Коефіцієнт випередження – 1,06 (табл. 2.19).

Визначимо величину економії та перевитрат по фонду оплати праці ($\Delta\Phi_{зп}$):

$$\Delta\Phi_{зп2023} = (0,16 - 0,14) \times 120393 = + 1893 \text{ (тис.грн)} - \text{економія,}$$

$$\Delta\Phi_{зп2024} = (0,14 - 0,15) \times 169841 = - 1096 \text{ (тис.грн)} - \text{перевитрати.}$$

Визначимо зростання або зменшення собівартості продукції підприємства за рахунок співвідношення між темпами зростання виробітку та середньою заробітною платою:

$\Delta C_{B_{2023}} = (1,4558 / 1,3918 - 1) \times 120393 / 849716 \times 100 = - 6,5 (\%)$ – зменшення,

$\Delta C_{B_{2024}} = (1,2706 / 0,9524 - 1) \times 93338 / 1146513 \times 100 = + 2,7 (\%)$ – зростання.

Таблиця 2.19 – Аналіз співвідношення між темпами зростання виробітку та середньою заробітною платою

Показник	Рік			Темпи зростання, %	
	2022	2023	2024	2023 / 2022	2024 / 2023
1. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції в співставних цінах, тис.грн	678888,66	951681,92	1146513,0	140,18	120,47
2. Фонд оплати праці, тис.грн	90784,0	120393,0	169841,0	132,61	141,07
3. Середньооблікова чисельність працюючих, осіб	438	399	443	91,10	111,03
4. Середньорічний виробіток одного працівника, тис.грн	1952,36	2717,39	2588,07	139,18	95,24
5. Середньорічна заробітна плата одного працівника, тис. грн	207,269	301,737	383,388	145,58	127,06
6. Коефіцієнт випередження	x	x	x	0,96	0,75
7. Зарплата на 1 грн продукції	0,16	0,14	0,15	90,01	104,55

Отже, проведений аналіз засвідчив, що в 2023-2024 роках рівень використання ресурсів підприємства (основних засобів, матеріальних та трудових ресурсів) підвищився. Перейдемо до аналізу витрат та фінансових результатів діяльності ТДВ «Хмельницькзалізобетон».

2.4 Аналіз обсягів діяльності, асортиментної політики підприємства

Аналіз обсягів діяльності та асортиментної політики підприємства є важливим етапом оцінки його підприємницької діяльності.

Таблиця 2.20 демонструє динаміку випуску та реалізації продукції підприємства по асортименту за 2022 рік.

Таблиця 2.20 – Динаміка фактично випущеної продукції по асортименту за 2022 рік

Назва виду продукції за Номенклатурою продукції промисловості (НПП)	Одиниця вимірювання за НПП	2022 рік			Структура реалізованої продукції, %
		Кількість виробленої продукції (валове виробництво)	Кількість реалізованої продукції, виробленої з власної сировини	Вартість реалізованої продукції, виробленої з власної сировини, тис. грн	
1	2	3	4	5	6
1. Елементи конструкцій збірні для будівництва з цементу, бетону або каменю штучного	кг	288,10	261,00	499415,60	73,74
2. Блоки та цегла з легкого бетону (на основі з подрібненої пемзи, гранувального шпаку тощо)	кг	26,50	30,00	24877,90	3,67
3. Розчини бетонні, готові для використання	кг	173,30	173,30	145673,20	21,51
4. Двері та їх коробки і пороги, з деревини	шт	59,00	57,00	423,00	0,06
5. Вироби столярні та конструкції будівельні, з деревини (крім вікон, дверей балконних та їх рам, дверей та їх коробок і порогів, паркету, опалубки для бетонних будівельних робіт, гонту і дранки покрівельних)	кг	170,00	168,00	3452,60	0,51
6. Піддони плоскі та обичайки, з деревини	шт	27,00	25,00	3400,00	0,50

Продовження таблиці 2.20

1	2	3	4	5	6
7. Деревина хвойних порід у вигляді погонажу, профільованого уздовж будь-якого з ребер чи площин, включаючи планки та фризи для паркетного покриття підлоги, незібрані	кг	0,80	0,80	0,70	0,0001
8. Бруски, планки та фризи для паркетного або дерев'яного покриття підлоги, стругані, незібрані, дубові (крім профільованих)	м ²	3,30	3,30	2,40	0,0004
Разом				677245,4	100,0

Найбільшу частку в структурі реалізованої продукції займають «Елементи конструкцій збірні для будівництва з цементу, бетону або каменю штучного» – 73,74% (499415,60 тис. грн). Друге місце за обсягом реалізації займають «Розчини бетонні, готові для використання» – 21,51% (145673,20 тис. грн). Інші види продукції, такі як «Блоки з легкого бетону, вироби з деревини та піддони», займають незначну частку в структурі реалізації (менше 4% кожен). Основну частину доходу приносить реалізація бетонних конструкцій та розчинів. Отже, підприємство спеціалізується на виробництві бетонних виробів.

Таблиця 2.21 демонструє динаміку випуску та реалізації продукції підприємства у 2023 та 2024 роках. Як і в 2022 році у 2023 році найбільшу частку в структурі реалізованої продукції займають «Елементи конструкцій збірні для будівництва з цементу, бетону або каменю штучного» – 73,10% (вартість реалізації 629510,80 тис. грн). «Розчини бетонні, готові для використання» займають частку 19,32% (вартість реалізації 166372,60 тис. грн). Частка продукції «Блоки та цегла з цементу, бетону або каменю штучного для будівництва» – 4,29% (вартість реалізації 36909,30 тис. грн). Частка «Виробів столярних та конструкцій будівельних, з деревини» – 2,53% (вартість реалізації 21782,20 тис. грн).

Таблиця 2.21 – Динаміка фактично випущеної продукції по асортименту за 2023 рік

Назва виду продукції за номенклатурою продукції промисловості	Одиниця вимірювання за НПП	2023 рік			2024 рік			Структура реалізованої продукції, %	
		Кількість виробленої продукції (валове виробництво)	Кількість реалізованої продукції, виробленої з власної сировини	Вартість реалізованої продукції, виробленої з власної сировини, тис. грн	Кількість виробленої продукції (валове виробництво)	Кількість реалізованої продукції, виробленої з власної сировини	Вартість реалізованої продукції, виробленої з власної сировини, тис. грн	2023 рік	2024 рік
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1. Елементи конструкцій збірні для будівництва з цементу, бетону або каменю штучного	кг	294862560,0	310372240,0	629510,80	355200000	342815610	811260,3	73,10	67,29
2. Блоки та цегла з цементу, бетону або каменю штучного для будівництва	кг	38420720,0	46767840,0	36909,30	38900000	32920000	30030,3	4,29	2,49
3. Розчини бетонні, готові для використання	кг	202798800,0	202800000,0	166372,60	274700000	274700000	260303,6	19,32	21,59
4. Двері та їх коробки і пороги, з деревини	шт	84,0	82,0	698,20	12	12	84,9	0,08	0,007
5. Вироби столярні та конструкції будівельні, з деревини	кг	1457176,0	1059900,0	21782,20	3286000	3184515	79612,9	2,53	6,60

Продовження таблиці 2.21

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
6. Піддони плоскі та обичайки, з деревини	шт	14985,0	14529,0	2208,40	27200	27150	4230	0,26	0,35
7. Деревина хвойних порід у вигляді погонажу, профільованого	кг	102,50	102,50	8,20	15,6	13,8	1,7	0,01	0,0001
8. Бруски, планки та фризи для паркетного або дерев'яного покриття підлоги, стругані, незібрані, дубові (крім профільованих)	метрів квадраних	163,10	163,10	124,0	569,2	441,1	404,9	0,01	0,03
9. Ящики, коробки, тара гратчаста, барабани і тара подібна дерев'яна (крім кабельних барабанів)	кг	90030,0	89200,0	3597,70	275842	275576	19684	0,42	1,63
Разом				861211,4			1205612,6	100,0	100,0

Найбільшу частку в структурі реалізованої продукції в 2024 році займають «Елементи конструкцій збірні для будівництва з цементу, бетону або каменю штучного» – 67,29 % (вартість реалізації 811260,3 тис. грн). «Розчини бетонні, готові для використання» – 21,59 % (вартість реалізації 260303,6 тис. грн). «Вироби столярні та конструкції будівельні, з деревини» – 6,6% (вартість реалізації 79612,9 тис. грн). «Блоки та цегла з цементу, бетону або каменю штучного для будівництва» – 2,49% (вартість реалізації 30030,3 тис. грн).

Розглянемо зміни у структурі випущеної продукції на протязі 2022 – 2024 років (табл. 2.22)

Таблиця 2.22 – Структура випущеної продукції

Найменування видів продукції	Структура випущеної продукції по роках, %				
	2022	2023	2024	відхилення	
				2023-2022	2024-2023
1. Елементи конструкцій збірні для будівництва з цементу, бетону або каменю штучного	73,74	73,10	67,29	-0,65	-5,81
2. Блоки та цегла з легкого бетону (на основі з подрібненої пемзи, гранувального шпаку тощо)	3,67	4,29	2,49	0,61	-1,79
3. Розчини бетонні, готові для використання	21,51	19,32	21,59	-2,19	2,27
4. Двері та їх коробки і пороги, з деревини	0,06	0,08	0,01	0,02	-0,07
5. Вироби столярні та конструкції будівельні, з деревини (крім вікон, дверей балконних та їх рам, дверей та їх коробок і порогів, паркету, опалубки для бетонних будівельних робіт, гонту і дранки покрівельних)	0,51	2,53	6,60	2,02	4,07
6. Піддони плоскі та обичайки, з деревини	0,50	0,26	0,35	-0,25	0,09
7. Деревина хвойних порід у вигляді погонажу, профільованого уздовж будь-якого з ребер чи площин, включаючи планки та фризи для паркетного покриття підлоги, незібрані	0,0001	0,001	0	0,00	-0,001
8. Бруски, планки та фризи для паркетного або дерев'яного покриття підлоги, стругані, незібрані, дубові (крім профільованих)	0,0004	0,01	0,034	0,01	0,019
9. Ящики, коробки, тара гратчаста, барабани і тара подібна дерев'яна (крім кабельних барабанів)		0,42	1,63	0,42	1,21
Разом	100,0	100,0	100,0	x	x

Частка продукції «Елементи конструкцій збірні для будівництва з цементу, бетону або каменю штучного» щорічно незначно, але зменшується. Частка «Розчинів бетонних, готових для використання» знизилася у 2023 році на 2,19 %, а у 2024 році зросла на 2,27 %, що свідчить про зростання обсягів виробництва цієї продукції. Суттєво зросла частка «Виробів столярних та конструкцій будівельних, з деревини», а саме з 0,51 % в 2022 році до 6,6 % в 2024 році. Це вказує на підвищення попиту на цю продукцію. Частка продукції «Блоки та цегла з легкого бетону» зменшилась з 3,67 % у 2022 році до 2,49 % у 2024 році.

Отже, можемо зробити висновок, що основним видом продукції підприємства є вироби з бетону та залізобетону.

2.5 Аналіз витрат підприємства

Аналіз витрат підприємства дозволяє оцінити фінансову стійкість та результативність діяльності. У рамках дослідження розглянемо структуру операційних витрат підприємства, динаміку їх змін за 2022 - 2024 роки, а також розрахуємо витрати на 1 грн реалізованої продукції, що дасть змогу оцінити ефективність виробничих та комерційних процесів.

Операційні витрати підприємства щорічно зростають, а саме з 566515 тис. грн у 2022 році до 1051289 тис. грн у 2024 році або на 85,57 % (табл. 2.23).

Склад та структура операційних витрат підприємства протягом 2022 – 2024 років, попри незначні зміни, є сталими. Найбільшими за величиною є матеріальні затрати. У 2023 році спостерігалось значне зростання матеріальних затрат на 42,58 % порівняно з 2022 роком. У 2024 році матеріальні затрати збільшились на 31,56 % порівняно з 2023 роком. Питома вага матеріальних витрат у складі операційних витрат, відповідно, є найбільшою. Вона зростає з 76,53 % у 2022 році до 77,37 % у 2024 році. Отже діяльність підприємства є матеріаломісткою (рис. 2.8).

Таблиця 2.23 – Аналіз складу та структури операційних витрат

Елементи витрат	Сума по роках, тис. грн			Відхилення (+,-)		Структура витрат по роках, %			Відхилення (+,-)	
	2022	2023	2024	2023- 2022	2024- 2023	2022	2023	2024	2023- 2022	2024- 2023
1. Матеріальні затрати	433574,0	618200,0	813334,0	184626,0	195134,0	76,53	77,98	77,37	1,45	-0,62
2. Витрати на оплату праці	90784,0	120393,0	169841,0	29609,0	49448,0	16,02	15,19	16,16	-0,84	0,97
3. Відрахування на соціальні заходи	18199,0	23850,0	34283,0	5651,0	10433,0	3,21	3,01	3,26	-0,20	0,25
4. Амортизація основних засобів	19048,0	22336,0	24488,0	3288,0	2152,0	3,36	2,82	2,33	-0,54	-0,49
5. Інші операційні витрати	4910,0	7948,0	9343,0	3038,0	1395,0	0,87	1,00	0,89	0,14	-0,11
Разом операційні витрати, у тому числі:	566515,0	792727,0	1051289,0	226212,0	258562,0	100,00	100,00	100,00	0,00	0,00
- змінні витрати	477894,0	672569,2	600234,6	194675,2	-72334,6	84,36	84,84	57,10	0,49	-27,75
- постійні витрати	88621,0	120157,8	155054,9	31536,8	34897,1	15,64	15,16	14,75	-0,49	-0,41

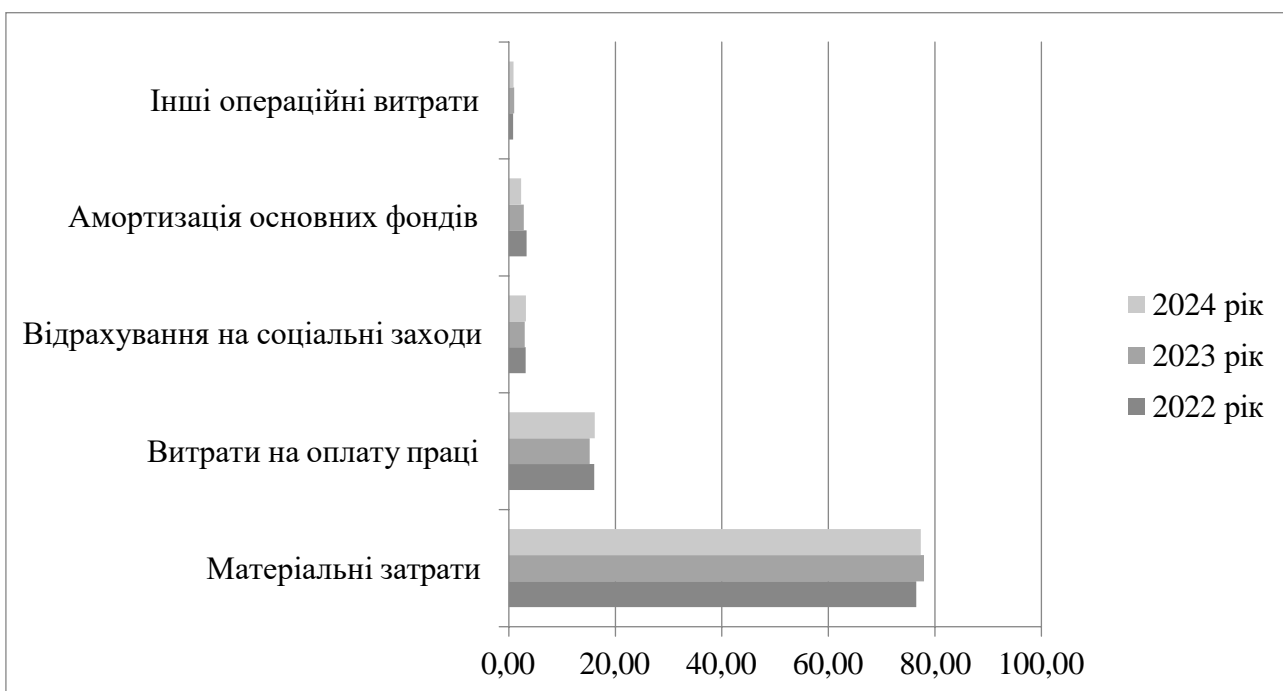

Рисунок 2.8 – Структура операційних витрат, %

Також спостерігалось зростання витрат на оплату праці у 2023 році на 32,61 %, а у 2024 році – на 41,07 %. Витрати на амортизацію основних засобів збільшились у 2023 році на 17,26 %, а у 2024 році – на 9,63 %. Інші операційні витрати зменшились у 2023 році на 61,87 %, а у 2024 році збільшились на 17,55 %.

Аналіз таблиці 2.24 показує зміни у витратах на 1 грн реалізованої продукції підприємства протягом 2022 – 2024 років. Діяльність підприємства є досить витратомісткою.

Витрати на 1 грн реалізованої продукції зростали з 0,92 грн у 2022 році до 0,93 грн у 2023 році. Зростання витратомісткості свідчило про те, що собівартість продукції зростала швидшими темпами, ніж доходи від її реалізації. Це обумовило необхідність оптимізації витрат. Завдяки правильним управлінським рішенням, в 2024 році витрати на 1 грн реалізованої продукції зменшились до рівня 0,88 грн. Отже, підприємство пережило період нестабільності та досягло позитивних змін у своїй господарській діяльності.

Таблиця 2.24 – Аналіз витрат на 1 грн реалізованої продукції

Показник	Рік			Відхилення (+,-)		
	2022	2023	2024	2023-2022	2024-2023	2024-2022
Чистий дохід від реалізації продукції, тис.грн	576737,0	849716,0	1146513,0	272979,0	296797,0	569776,0
Повна собівартість реалізованої продукції, тис.грн	529345,0	789182,0	1012877,0	259837,0	223695,0	483532,0
Витрати на 1 грн реалізованої продукції, грн (витратомісткість)	0,92	0,93	0,88	0,01	-0,05	-0,03

Розглянемо вплив зміни повної собівартості та чистого доходу на витрати на 1 грн реалізованої продукції у 2023 та 2024 роках. Вихідні дані для факторного аналізу наведено в таблиці 2.25.

Таблиця 2.25 – Факторний аналіз витрат

Метод ланцюгових підстановок (кратна модель)	2023 рік	2024 рік
Вплив зміни повної собівартості	0,45	0,26
Вплив зміни чистого доходу	-0,44	-0,31
Витрати на 1 грн реалізованої продукції:	0,01	-0,05

2023 рік: вплив зміни повної собівартості – +0,45 грн. Це означає, що зростання повної собівартості негативно вплинуло на величину витрат на 1 грн реалізованої продукції та призвело до їх зростання на 0,45 грн. Зміни у обсязі чистого доходу позитивно вплинули на витрати на 1 грн реалізованої продукції, та призвели до їх зменшення на 0,44 грн. Баланс факторів: 0,01 грн. Отже, загалом у 2023 році спостерігалось зростання витрат на 1 грн реалізованої продукції на 0,01 грн.

2024 рік: вплив зміни повної собівартості – +0,26. Отже, і в 2024 році зростання повної собівартості негативно вплинуло на витрати на 1 грн реалізованої продукції. За рахунок цього фактору вони зросли на 0,26 грн. Вплив зміни чистого доходу: -0,31 грн. Тобто за рахунок цього фактору витрати на 1 грн реалізованої продукції зменшились на 0,31 грн. Баланс факторів: -

0,05 грн. Отже, у 2024 році основним фактором зменшення витрат на 1 грн реалізованої продукції знову було зростання обсягів чистого доходу, що частково компенсувало негативний вплив зростання повної собівартості.

2.6 Аналіз балансу підприємства

Баланс підприємства відображає стан його активів, зобов'язань і власного капіталу на конкретну дату, що дозволяє сформулювати цілісне уявлення про фінансові ресурси та структуру капіталу. Горизонтальний аналіз статей балансу передбачає порівняння абсолютних і відносних величин за різні періоди, дає змогу відстежити тенденції змін та визначити ключові напрямки вдосконалення фінансового управління. Аналіз таблиці 2.26 демонструє зміни у структурі активу балансу підприємства протягом 2024 року. Загальна вартість необоротних активів збільшилась на 22224 тис. грн. Їх частка у структурі активів протягом року зменшується з 33,74 % до 31,7 %. Найбільше зростання спостерігається по статті «Незавершені капітальні інвестиції» – 20929 тис. грн та «Інвестиційна нерухомість» – 20764 тис. грн. Вартість основних засобів зросла на 2304 тис.грн. Вартість нематеріальних активів зменшилась на 113 тис. грн, довгострокова заборгованість – на 13 тис. грн. Найбільша частка у структурі необоротних активів припадає на основні засоби, яка за рік зменшилась з 27,92 % до 24,02 % (на -3,9 %). Вартість оборотних активів протягом року збільшилась на 87489 тис.грн. Їх частка у структурі активів протягом року зростає з 66,26 % до 68,3 % (на 2,04%). Величина запасів зросла на 43662 тис. грн, дебіторської заборгованості – на 35326 тис. грн, грошових коштів та їх еквівалентів – на 8296 тис. грн. Зросли також інші оборотні активи на 166 тис. грн. При цьому, частка дебіторської заборгованості в загальній структурі активів є значною та дещо зменшується з 32,47 % до 32,43 % (на 0,04 %), запасів зростає з 25,73 % до 27,86 % (на 2,13%).

Таблиця 2.26 – Структура активу балансу за 2024 рік

Актив	Балансова вартість, тис.грн			Структура, %		
	на початок року	на кінець року	відхилення (+,-)	на початок року	на кінець року	відхилення (+,-)
I. Необоротні активи	207763	229987	22224	33,74	31,70	-2,04
1.1. Нематеріальні активи	513	400	-113	0,08	0,06	-0,02
Незавершені капітальні інвестиції	5018	25947	20929	0,81	3,58	2,77
1.2. Основні засоби	171960	174264	2304	27,92	24,02	-3,90
1.3 Інвестиційна нерухомість	21647	20764	20764	3,51	2,86	-0,65
1.4. Довгострокові фінансові інвестиції (інші фін. інвестиції)	8525	8525	0	1,38	1,17	-0,21
1.5. Довгострокова дебіторська заборгованість	100	87	-13	0,02	0,01	-0,01
II. Оборотні активи	408063	495552	87489	66,26	68,30	2,04
2.1. Запаси	158486	202148	43662	25,73	27,86	2,13
2.2. Дебіторська заборгованість	199985	235311	35326	32,47	32,43	-0,04
2.3. Грошові кошти та їх еквіваленти	36685	44981	8296	5,96	6,20	0,24
2.4 Витрати майбутніх періодів	485	524	39	0,08	0,07	-0,01
2.4. Інші оборотні активи	12422	12588	166	2,02	1,73	-0,28
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	38	17	-21	0,006	0,002	-0,004
Баланс	615864	725556	109692	100,0	100,0	x

Отже, підприємство активно інвестує кошти в капітальні вкладення та інвестиційну нерухомість; зменшення основних засобів пов'язано із їх зносом та продажем; збільшення суми грошових коштів та дебіторської заборгованості підвищує ліквідність підприємства та активність у розрахунках з контрагентами.

Аналіз таблиці 2.27 демонструє зміни у структурі пасиву балансу підприємства протягом 2024 року. Найбільш суттєвою зміною є значне зростання власного капіталу на 84540 тис. грн, поточних зобов'язань – на

20733 тис.грн, довгострокових зобов'язань – на 4419 тис. грн. Відповідно, частка власного капіталу у структурі пасиву є найбільшою (76.69 % на кінець року) та вона зростала на 0,07 %, частка довгострокових зобов'язань зросла на 0,61 %. Частка поточних зобов'язань зменшилась на 0,68% та досягнула 22,7% на кінець року.

Таблиця 2.27 – Структура пасиву балансу за 2024 рік

Пасив	Балансова звітність, тис.грн			Структура, %		
	на початок року	на кінець року	відхилення (+,-)	на початок року	на кінець року	відхилення (+,-)
I. Власний капітал	471865	556405	84540	76,62	76,69	0,07
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	0	4419	4419	0,0	0,61	0,61
III. Поточні зобов'язання і забезпечення	143999	164732	20733	23,38	22,70	-0,68
Баланс	615864	725556	109692	100,0	100,0	x

Отже, зростання власного капіталу свідчить про збільшення фінансової незалежності та стійкості підприємства, збільшення поточних зобов'язань свідчить про те, що для здійснення своєї господарської діяльності воно використовує більше залучених коштів.

2.7 Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства

Аналіз формування прибутку підприємства дозволяє оцінити фінансову ефективність, здатність його до самофінансування та потенціал для розвитку. Аналіз таблиці 2.28 демонструє динаміку формування прибутку підприємства протягом 2022 –2024 років. Чистий дохід від реалізації продукції та собівартість реалізованої продукції щорічно зростають. Темпи зростання в 2024 році становлять, відповідно, 134,93% та 128,68% відповідно, а це свідчить про

відновлення діяльності підприємства.

Таблиця 2.28 – Аналіз формування прибутку підприємства

Показник	Рік, тис.грн			Темп зростання, %		
	2022	2023	2024	2023 / 2022	2024 / 2023	2024 / 2022
1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	576737,0	849716,0	1146513,0	147,33	134,93	198,79
2. Собівартість реалізованої продукції(товарів, робіт, послуг)	472386,0	702409,0	903867,0	148,69	128,68	191,34
3. Валовий прибуток	104351,0	147307,0	242646,0	141,16	164,72	232,53
4. Адміністративні витрати	26495,0	38006,0	44252,0	143,45	116,43	167,02
5. Витрати на збут	30464,0	48767,0	64758,0	160,08	132,79	212,57
6. Повна собівартість реалізованої продукції (пп.2+4+5)	529345,0	789182,0	1012877,0	149,09	128,35	191,35
7. Фінансові результати від реалізації продукції (прибуток)	47392,0	60534,0	133636,0	127,73	220,76	281,98
8. Інші операційні доходи	22668,0	23837,0	46042,0	105,16	193,15	203,11
9. Разом чисті доходи від операційної діяльності (пп. 1+8)	599405,0	873553,0	1192555,0	145,74	136,52	198,96
10. Інші операційні витрати	31960,0	31250,0	48369,0	97,78	154,78	151,34
11. Фінансовий результат від операційної діяльності (прибуток)	38100,0	53121,0	131309,0	139,43	247,19	344,64
12. Доход від участі в капіталі, інші фінансові доходи, інші доходи	47,0	49,0	58,0	104,26	118,37	123,40
13. Фінансові витрати, витрати від участі в капіталі, інші витрати	4466,0	6340,0	13235,0	141,96	208,75	296,35
14. Фінансовий результат до оподаткування (прибуток)	33681,0	46830,0	118132,0	139,04	252,26	350,74
15. Витрати з податку на прибуток	6252,0	8728,0	21588,0	139,60	247,34	345,30
16. Чистий фінансовий результат (прибуток)	27429,0	38102,0	96544,0	138,91	253,38	351,98

Слід відзначити зростання адміністративних витрат і витрати на збут, і

відповідно, повної собівартості. В 2023 році та 2024 році швидкими темпами зростають валовий прибуток, прибуток від реалізації продукції, фінансові результати до оподаткування та чистий прибуток. Отже, в 2023 та 2024 роках у порівнянні із 2022 роком спостерігається поступове відновлення діяльності підприємства, покращення його фінансових результатів.

РОЗДІЛ 3 РОЗРОБКА ТА ОБҐРУНТУВАННЯ ПРОПОЗИЦІЙ ЩОДО МЕТОДІВ ПРОВЕДЕННЯ ДІАГНОСТИКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЙОГО СТІЙКОСТІ

3.1 Моніторинг поточного фінансового стану підприємства

Напрямом забезпечення стійкого фінансового стану підприємства є його систематичний моніторинг із використанням системи фінансових показників. Моніторинг є підґрунтям для формування об'єктивних висновків щодо поточного фінансового стану підприємства, а також надає можливість провести оцінку впливу фінансового стану на результати фінансово-господарської діяльності.

До ключових індикаторів оцінки фінансового стану доцільно віднести показники, що відображають майновий стан, фінансову стійкість, ліквідність, прибутковість та ділову активність підприємства [40]. Вибір зазначених показників зумовлений їх аналітичною інформативністю та здатністю комплексно відобразити реальний стан та динаміку фінансово-економічної діяльності підприємства. Ці показники забезпечують уявлення про ефективність функціонування суб'єкта господарювання, дозволяють визначити рівень його платоспроможності, стабільності та здатності генерувати прибуток у коротко- та довгостроковій перспективі. Отримані результати є важливими для власників, інвесторів, кредиторів та інших зацікавлених сторін, оскільки дають можливість оцінити фінансову надійність підприємства, виявити потенційні ризики та приймати обґрунтовані управлінські рішення.

Інформаційними джерелами для аналізу є форма №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», форма №2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)», форма № 5 «Примітки до річної фінансової звітності» ТДВ «Хмельницькзалізобетон» за 2022 – 2024 роки.

Для проведення дослідження запропоновані групи показників згрупуємо у

відповідні таблиці 3.1 – 3.5.

Розрахунки показників, що використовуються для оцінки майнового стану ТДВ «Хмельницькзалізобетон», представлено в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 – Показники майнового стану ТДВ «Хмельницькзалізобетон»

Показник	Формула розрахунку показника	2022 рік	2023 рік	2024 рік
1. Сума господарських коштів, наявних у розпорядженні підприємства	(Ф. 1 р. 1300)	519560	615864	725556
2. Коефіцієнт зносу основних засобів	Ф. 1 р. 1012 / Ф. 1 р. 1011	112308 / 312074 = 0,36	132299 / 304259 = 0,43	154627 / 328891 = 0,47
3. Коефіцієнт придатності основних засобів	Ф. 1 р. 1010 / Ф. 1 р. 1011	199766 / 312074 = 0,64	171960 / 304259 = 0,57	174264 / 328891 = 0,53
4. Коефіцієнт оновлення основних засобів	Ф.5 р.260 (гр.5) / Ф.1 р.1011 (к. р.)	55410 / 312074 = 0,18	16204 / 304259 = 0,05	25943 / 328891 = 0,08
5. Коефіцієнт вибуття основних засобів	Ф.5 р.260 (гр.8) / Ф.1 р.1011 (п.р.)	500 / 257164 = 0,002	1807 / 312074 = 0,006	1311 / 304259 = 0,004
6. Частка основних засобів в активах	Ф.1 р. 1010 / Ф.1 р. 1300	199766 / 519560 = 0,38	171960 / 615864 = 0,28	174264 / 725556 = 0,24
7. Коефіцієнт мобільності активів	Ф.1 р. 1195 / Ф.1 р. 1095	307952 / 211570 = 1,46	408063 / 207763 = 1,96	495552 / 229987 = 2,15

Отже, майновий потенціал підприємства зростає. Постійно відбувається рух основних засобів, що змінює їх склад. Позитивними змінами є те, що значення показників оновлення основних засобів є вищими за значення показників вибуття. Негативним є зростання ступеня зносу основних засобів і, відповідно зменшення ступеня їх придатності. Відбувається зменшення частки основних засобів у активах підприємства. Це зменшення, за умов зростання обсягів виробництва, можна оцінювати як позитивну динаміку. Позитивним також є зростання рівня мобільності активів підприємства.

Основні показники для оцінки фінансової стійкості ТДВ

«Хмельницькзалізобетон» представлені в таблиці 3.2 .

Таблиця 3.2 – Показники фінансової стійкості ТДВ «Хмельницькзалізобетон»

Показник	Формула розрахунку показника	2022 рік	2023 рік	2024 рік
1. Коефіцієнт автономії	$\frac{\Phi.1 \text{ р.1495}}{\Phi.1 \text{ р.1900}}$	$441768 / 519560 = 0,85$	$471868 / 615864 = 0,766$	$556405 / 725556 = 0,787$
2. Коефіцієнт співвідношення власних та запозичених коштів	$\frac{\Phi.1 \text{ р. 1495/ (р.1595 + р.1695 + р.1700)}}{\Phi.1 \text{ р.1495}}$	$441768 / (0 + 77792 + 0) = 5,68$	$471868 / (0 + 143999 + 0) = 3,28$	$556405 / (0 + 168151 + 0) = 3,29$
3. Коефіцієнт фінансової стійкості	$\frac{\Phi.1 \text{ (р.1495 + р.1595)}}{\Phi.1 \text{ р.1900}}$	$(441768 + 0) / 519560 = 0,85$	$(471868 + 0) / 615864 = 0,766$	$(556405 + 0) / 725556 = 0,787$
4. Коефіцієнт маневреності власного капіталу	$\frac{\Phi.1 \text{ (р.1195 - р.1695)}}{\Phi.1 \text{ р.1495}}$	$(307952 - 77792) / 441768 = 0,52$	$(408063 - 143999) / 471868 = 0,56$	$(495552 - 169151) / 556405 = 0,59$
5. Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами	$\frac{\Phi.1 \text{ (р.1195 - р.1695)}}{\Phi.1 \text{ р.1195}}$	$(307952 - 77792) / 307952 = 0,75$	$(408063 - 143999) / 408063 = 0,65$	$(495552 - 169151) / 495552 = 0,66$

Коефіцієнт автономії за досліджуваний період має значення значно вищі за нормативне ($> 0,5$), але має спадну динаміку. Схожу динаміку має коефіцієнт співвідношення власних та запозичених коштів (нормативне значення > 1). Значення коефіцієнтів фінансової стійкості показує на здатність підприємства залишатись платоспроможним у довгостроковій перспективі. В 2024 році за рахунок власного капіталу підприємство було здатне фінансувати майже 80 % активів підприємства та майже 60 % власного оборотного капіталу перебувало в обороті. Рівень фінансування оборотних активів за рахунок довго- та короткострокових джерел фінансування щорічно зменшується та сягає 66 % у 2024 році. Отже, можемо зазначити, що підприємство є фінансово стійким, незалежним, може ефективно здійснювати господарську діяльність навіть попри відсутність доступу до зовнішніх джерел фінансування.

Для оцінювання ступеня ліквідності підприємства використаємо показники, які наведено в таблиці 3.3.

Таблиця 3.3 – Показники ліквідності підприємства ТДВ «Хмельницькзалізобетон»

Показник	Формула розрахунку показника	2022 рік	2023 рік	2024 рік
1. Коефіцієнт покриття	$\frac{\Phi.1 \text{ p.1195}}{\Phi.1 \text{ p.1695}}$	$\frac{307952}{77792} = 3,96$	$\frac{408063}{143999} = 2,83$	$\frac{495552}{169151} = 2,93$
2. Коефіцієнт швидкої ліквідності	$\frac{\Phi.1(\text{p.1195} - \text{p.1100} - \text{p.1110})}{\Phi.1 \text{ p.1695}}$	$\frac{(307952 - 151054)}{77792} = 2,01$	$\frac{(408063 - 158486)}{143999} = 1,73$	$\frac{(495552 - 202148)}{169151} = 1,74$
3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$\frac{\Phi.1(\text{p.1160} + \text{p.1165})}{\Phi.1 \text{ p.1695}}$	$\frac{3080}{77792} = 0,04$	$\frac{36685}{143999} = 0,25$	$\frac{44981}{169151} = 0,27$

Загалом значення коефіцієнтів покриття (нормативне значення – $> 1,5 \div 2,5$), швидкої ліквідності (нормативне значення – $> 0,6 \div 0,8$), абсолютної ліквідності (нормативне значення – $> 0,2 \div 0,35$) за досліджуваний період є вищими за нормативні. Отже, підприємство є ліквідним та платоспроможним. Воно має достатньо ресурсів, що можуть бути використанні як для погашення його поточних зобов'язань, так і для сплати боргів негайно.

Показники прибутковості діяльності підприємства зведено в таблицю 3.4. Порівняно із абсолютними значеннями прибутків, такі показники надають більше можливостей для порівняння.

Таблиця 3.4 – Показники прибутковості підприємства ТДВ «Хмельницькзалізобетон»

Показник	Формула розрахунку показника	2022 рік	2023 рік	2024 рік
1	2	3	4	5
1. Рентабельність капіталу	$\frac{\Phi.2 (\text{p.2350} \text{ або } \text{p.2355}) / \Phi.1 (\text{p.1300} (\text{гр.3}) + \text{p.1300} (\text{гр.4}))}{2}$	$\frac{27429}{(517642 + 519560)} / 2 = 0,053$	$\frac{38102}{(519560 + 615864)} / 2 = 0,0619$	$\frac{96544}{(615864 + 725556)} / 2 = 0,144$
2. Рентабельність власного капіталу	$\frac{\Phi.2 (\text{p.2350} \text{ або } \text{p.2355}) / \Phi.1 (\text{p.1495} (\text{гр.3}) + \text{p.1495} (\text{гр.4}))}{2}$	$\frac{27429}{(416533 + 441768)} / 2 = 0,064$	$\frac{38102}{(441769 + 471865)} / 2 = 0,0834$	$\frac{96544}{(471865 + 556405)} / 2 = 0,188$

Продовження таблиці 3.4

1	2	3	4	5
3. Рентабельність реалізованої продукції	Ф.2 (р.2090 або р.2095) / Ф.2р.2050	104351 / 472386 = 0,221	147307 / 702409 = 0,21	242646 / 903867 = 0,268
4. Рентабельність продажу	Ф.2 (р.2350 або р.2355) / Ф.2 р.2000	27429 / 576737 = 0,048	38102 / 849716 = 0,045	96544 / 1146513 = 0,084
5. Рентабельність господарської діяльності	Ф.2 (р.2350 або р.2355) / Ф.2 (р.р.(2050+2130+2150+2180+2250+2255+2270+2300))	27429 / (472386 + 26495 + 30464 + 31960 + 680 + 3786 + 6252) = 0,048	38102 / (702409 + 38006 + 48767 + 31250 + 4420 + 1920 + 8728) = 0,046	96544 / (903867 + 44252 + 64758 + 48369 + 7741 + 5494 + 21588) = 0,088

Отже, ефективність використання всього майна підприємства та власного капіталу щорічно зростала. Рентабельність реалізованої продукції, продажів та господарської діяльності незначно зменшилась у 2023 році порівняно із попереднім роком. Проте в 2024 році спадну динаміку цих показників було подолано, відбулось їх значне зростання.

Показники останньої групи – показники ділової активності (табл. 3.5). Вони дозволяють оцінити спроможність та можливості підприємства щодо розвитку.

Таблиця 3.5 – Показники ділової активності підприємства

Показник	Формула розрахунку показника	2022 рік	2023 рік	2024 рік
1	2	3	4	5
1. Коефіцієнт оборотності активів	Ф.2 (р.2000) / Ф.1(р.1300 (гр.3) + р.1300 (гр.4)) / 2	576737 / (517642 + 519560) / 2 = 1,11	849716 / (519560 + 615864) / 2 = 1,5	1146513 / (615864 + 725556) / 2 = 1,71
2. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	Ф.2 (р.2000) / Ф.1((р.1125-р.1155) гр.3 + (р.1125 - р.1155) гр.4) / 2	576737 / (42682 + 45435 + 76445 + 13867 + 57505 + 87962) / 2 = 3,56	849716 / (45435 + 55349 + 13867 + 42295 + 74 + 87962 + 102341) / 2 = 2,01	1146513 / (55349 + 65111 + 42295 + 60297 + 102341 + 109903) / 2 = 5,27

Продовження таблиці 3.5

1	2	3	4	5
3. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	$\Phi.2$ (р.2050) / $\Phi.1$ ((р.1610 - р.1650) (гр.3)+ (р.1610 - р.1650) (гр.4) / 2	$472386 / (7585 + 10459 + 7901 + 3095 + 1796 + 1044 + 6949 + 3985 + 58769 + 34592 + 1724 + 7656) / 2 = 6,49$	$702409 / (10459 + 9481 + 3095 + 7067 + 1044 + 1710 + 3985 + 6482 + 34592 + 72215 + 7656 + 1718) = 8,81$	$903867 / (9481 + 10531 + 7067 + 11377 + 1710 + 2422 + 6482 + 8568 + 72215 + 73439 + 1718 + 1709) / 2 = 8,75$
4. Строк погашення дебіторської заборгованості	360 / коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	$360 / 3,56 = 101,1$	$360 / 2,01 = 179,1$	$360 / 5,27 = 68,34$
5. Строк погашення кредиторської заборгованості	360 / коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	$360 / 6,49 = 55,47$	$360 / 8,81 = 40,88$	$360 / 8,75 = 41,17$
6. Коефіцієнт оборотності запасів	$\Phi.2$ (р.2000) / $\Phi.1$ (р.1100 (гр.3)+ р.1100 (гр.4))/2	$576737 / (121968 + 151054) / 2 = 4,23$	$849716 / (151054 + 158486) / 2 = 5,36$	$1146513 / (158486 + 202148) / 2 = 6,36$
7. Фондовіддача	$\Phi.2$ (р.2000) / $\Phi.1$ (р.1010 (гр.3) + р.1010 (гр.4)) / 2	$576737 / (163368 + 199766) / 2 = 2,89$	$849716 / (199766 + 171961) / 2 = 4,57$	$1146513 / (171960 + 174264) / 2 = 6,58$
8. Коефіцієнт оборотності власного капіталу	$\Phi.2$ (р.2000) / $\Phi.1$ (р.1495 (гр.3) + р.1495 (гр.4)) / 2	$576737 / (416533 + 441768) / 2 = 1,34$	$849716 / (441768 + 471865) / 2 = 1,86$	$1146513 / (471865 + 556405) / 2 = 2,23$

За досліджуваний період ефективність використання ресурсів підприємства підвищується. Зростає швидкість обертання запасів, фондівіддача, оборотність власного капіталу. Як відомо, зменшення строків обертання ресурсів дозволяє швидше вивільнити кошти та створює умови для розширення можливостей подальшого їх використання. Щодо дебіторської і кредиторської заборгованостей, то коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості зменшився у 2023 році порівняно із попереднім роком, а в 2024 році він збільшився більше ніж вдвічі. Швидкість обертання кредиторської заборгованості щорічно зростала. Строки погашення дебіторської й кредиторської заборгованості різняться, що свідчить про нерівновагу у формуванні грошових потоків підприємства. Так строк погашення дебіторської

заборгованості зменшився з 101,1 дня у 2022 році до 68,34 дні у 2024 році. Строк погашення кредиторської заборгованості зменшився з 55,47 дня у 2022 році до 41,17 днів у 2024 році.

Отже, запропонована методика моніторингу фінансового стану підприємства передбачає комплексне виявлення тенденцій його платоспроможності, фінансової стійкості, ділової активності та результативності господарської діяльності. Її застосування дозволяє відстежувати динаміку змін фінансових показників, виявляти основні закономірності їх розвитку, оцінювати ступінь відповідності отриманих результатів рекомендованим нормативам і, на цій основі, приймати обґрунтовані управлінські рішення щодо підвищення ефективності фінансової діяльності підприємства.

3.2 Застосування експрес-діагностики для оцінювання перспективних змін фінансового стану підприємства

Під час оцінювання перспектив фінансового стану ТДВ «Хмельницькзалізобетон» виникає стратегічна дилема: забезпечувати розвиток за рахунок залучення позикового капіталу чи, навпаки, відмовитись від кредитних ресурсів на користь зміцнення ліквідності та нарощування власного капіталу. Такий вибір потребує дослідження рівня фінансової незалежності підприємства, його здатності своєчасно виконувати поточні зобов'язання, а також аналізу ефективності формування та використання грошових потоків.

У зв'язку з цим експрес-оцінювання перспективного фінансового стану підприємства доцільно здійснювати шляхом поєднання коефіцієнтного аналізу та аналізу грошових потоків за допомогою обмеженого набору ключових показників (коефіцієнтів), оскільки такий підхід не вимагає аналізу великих масивів інформації, водночас дозволяє об'єктивно визначити фінансові перспективи розвитку. Це є особливо актуальним за сьогоденних умов

політичної та економічної нестабільності, коли проведення поглибленої діагностики з великою кількістю показників не завжди є можливим. До таких показників (коефіцієнтів) варто віднести [31]:

– коефіцієнт абсолютної ліквідності, що визначає частку зобов'язань підприємства, яку можна погасити негайно за рахунок наявних найбільш ліквідних коштів;

– коефіцієнт автономії, що характеризує питому вагу власного капіталу у загальному обсязі ресурсів, залучених для здійснення господарської діяльності;

– коефіцієнтів, що характеризують ефективність використання його грошових потоків від операційної та фінансової діяльності. Вони є індикаторами фактичної та потенційної фінансової стійкості та прибутковості.

Формули для розрахунку показників, які визначають фінансовий стан та ефективність використання грошових потоків від операційної та фінансової діяльності підприємства, та їх рекомендовані нормативні значення наведено в таблиці 3.6.

Таблиця 3.6 – Показники, що використовуються для діагностики фінансового стану підприємства

Найменування показника	Формула розрахунку	Нормативні значення
1. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$(\text{Грошові кошти} + \text{фінансові інвестиції}) / \text{Поточні зобов'язання}$ Ф.1 рр. 1160+1165 / Ф.1. р. 1695	0,2
2. Коефіцієнт автономії	$\text{Власний капітал} / \text{Капітал}$ Ф.1 р. 1495 / Ф.1 р. 1900	0,4
3. Ефективність грошових потоків від операційної діяльності	$\frac{\text{Чистий грошовий потік від операційної діяльності}}{\text{Негативний грошовий потік від операційної діяльності}}$ Ф.3 р. 3195 / Ф.3 рр. (3100÷3190)	0,3
4. Ефективність грошових потоків від фінансової діяльності	$\frac{\text{Чистий грошовий потік від фінансової діяльності}}{\text{Негативний грошовий потік від фінансової діяльності}}$ Ф.3 р. 3395 / Ф.3 рр. (3345÷3390)	0,3

Зазначимо, що за запропонованою методикою прийняте нормативне значення для коефіцієнта автономії вказує на прагнення підприємства

контролювати розмір поточних зобов'язань, а нормативні значення показників використання грошових потоків визначають їх максимальний рівень.

Для узагальнення результатів діагностики фінансового стану та оцінки основних тенденцій, розраховуються інтегральні показники фінансового стану і ефективності діяльності підприємства [31]:

$$I_{\text{фс}} = \frac{I_{\text{ла}} + I_{\text{ка}}}{2}, \quad (3.1)$$

$$I_{\text{гд}} = \frac{I_{\text{егп оп}} + I_{\text{егп фд}}}{2}, \quad (3.2)$$

де, $I_{\text{фс}}$, $I_{\text{гд}}$ – відповідно, інтегральні показники фінансового стану підприємства та ефективності його діяльності, частка одиниці;

$I_{\text{ла}}$, $I_{\text{ка}}$ – індекси, які показують відхилення коефіцієнтів абсолютної ліквідності й коефіцієнту автономії від їх нормативних значень, частка одиниці;

$I_{\text{егп оп}}$, $I_{\text{егп фд}}$ – індекси, які показують відхилення показників ефективності використання грошових потоків від операційної і фінансової діяльності підприємства від їх нормативних значень, частка одиниці.

Формула для визначення індексів має наступний вигляд:

$$I_{\text{ф}} = \frac{I_{\text{фн}} - |\Delta I_{\text{ф}}|}{I_{\text{фн}}} \quad (3.3)$$

де, $I_{\text{фн}}$ – індекс показника для оцінки фінансового стану, частка одиниці;
 $|\Delta I_{\text{ф}}|$ – абсолютна різниця (відхилення) між нормативним та фактичним фінансовим показником, частка одиниці

За запропонованою методикою від'ємна різниця між нормативним значенням показника та абсолютним відхиленням прирівнюється до нуля.

Інтерпретація результатів діагностики фінансового стану здійснюється за допомогою матриці «Фінансовий стан – Ефективність діяльності» (рис. 3.1)

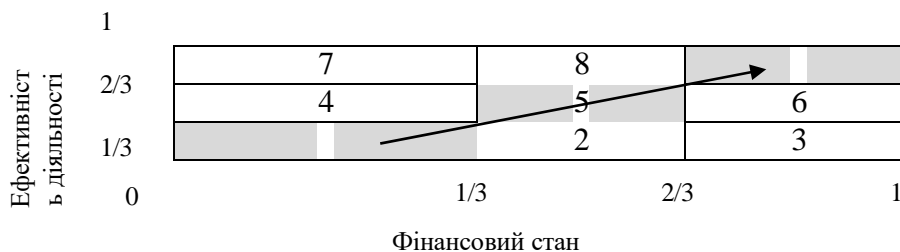

Рисунок 3.1 – Матриця «Фінансовий стан – Ефективність діяльності»

Характеристику секторів матриці наведено в таблиці 3.7.

Таблиця 3.7 – Загальна характеристика секторів матриці

Сектор	Оцінка фінансового стану	Коротка характеристика
1, 5, 9	Рациональне використання фінансових ресурсів, що забезпечує поступовий розвиток підприємства	Завдяки підвищенню ефективності діяльності зростає можливість фінансувати операції з власних джерел та контролювати поточні зобов'язання. Поступове збільшення власного капіталу відкриває перспективи для розширення інвестиційної діяльності та зміцнення позицій підприємства на ринку.
4, 7, 8	Прискорене зростання підприємства за рахунок підвищеного фінансового ризику	Зростання ефективності операційної й фінансової діяльності за рахунок швидкого збільшення поточних зобов'язань та зменшення вартості використаного капіталу. Проте накопичення кредиторської заборгованості призводить до незадовільного фінансового стану. Надмірне використання запозичених ресурсів може створити ризик санкцій, санації або банкрутства підприємства
2, 3, 6	Фінансова стабільність при низькому рівні використання ліквідних активів	Підприємство демонструє високу фінансову незалежність від зовнішніх джерел фінансування. Водночас значна частка не використаних у господарській діяльності підприємства ліквідних активів обмежує можливості розвитку та зменшує потенціал для ефективного використання ресурсів

Проведемо діагностику перспективного фінансового стану ТДВ «Хмельницькзалізобетон» за розглянутою методикою.

Вихідні дані для розрахунку інтегральних показників наведено в таблиці 3.8.

Оцінювання показників проведемо за допомогою табличного редактора Excel та статистичних функцій.

Таблиця 3.8 – Розрахунок інтегральних показників ТДВ
«Хмельницькзалізобетон»

Найменування показника	2023 рік	2024 рік
I. Вихідні дані для розрахунків		
1.1. Грошові кошти, тис грн	36685	44981
1.2. Фінансові інвестиції, тис грн	0	0
1.3. Поточні зобов'язання, тис грн	143999	169151
1.4. Власний капітал, тис грн	471865	556405
1.5. Сукупний капітал, тис грн	615864	725556
1.6. Чистий грошовий потік від операційної діяльності, тис грн	41175	46898
1.7. Негативний грошовий потік від операційної діяльності, тис грн	1213633	1593457
1.8. Чистий грошовий потік від фінансової діяльності, тис грн	4532	-4447
1.9. Негативний грошовий потік від фінансової діяльності, тис грн	35818	78459
II. Розрахунок інтегральних показників для визначення сектору матриці		
2.1. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,25	0,27
2.2. Коефіцієнт автономії	0,766	0,767
2.3. Ефективність грошових потоків від операційної діяльності	0,034	0,029
2.4. Ефективність грошових потоків від фінансової діяльності	0,127	-0,057
2.5. Індекс відхилення коефіцієнта абсолютної ліквідності від його нормативного значення ($I_{ла}$)	0,75	0,65
2.6. Індекс відхилення коефіцієнта автономії від його нормативного значення ($I_{ка}$)	0,085	0,083
2.7. Індекс відхилення показника ефективності використання грошових потоків від операційної діяльності підприємства від його нормативного значення ($I_{Егп оп}$)	0,11	0,097
2.8. Індекс відхилення показника ефективності використання грошових потоків від фінансової діяльності підприємства від його нормативного значення ($I_{Егп фд}$)	0,42	0
2.9. Інтегральний показник ефективності діяльності підприємства ($I_{гд}$)	0,27	0,05
2.10. Інтегральний показник фінансового стану підприємства ($I_{фс}$)	0,42	0,37

Отже, за проведеними розрахунками фінансових показників в 2023 році стан підприємства ідентифікується наступним чином: сектор матриці – два. Тобто фінансовий стан підприємства характеризувався високим рівнем незалежності від зовнішніх джерел фінансування. Водночас значна частка грошових коштів (ліквідних активів) залишалась не задіяною у господарській діяльності. В 2024 році сектор матриці – один. У цей період підприємство здійснювало систематичний контроль за поточними зобов'язаннями, мало можливість збільшувати фінансування своєї діяльності за рахунок власних джерел. Покращення фінансової діяльності підприємства є можливим за

рахунок збільшення вхідних та зменшення вихідних грошових потоків (рис. 3.2).

Рисунок 3.2 – Покращення фінансової діяльності підприємства за рахунок збільшення вхідних і зменшення вихідних грошових потоків

Отже, на підприємстві створено передумови для подальшого розвитку та розширення інвестиційної діяльності, що забезпечує стійкий потенціал росту підприємства.

3.3 Загальні рекомендації щодо забезпечення стійкого фінансового стану підприємства

За результатами дослідження встановлено, що ТДВ «Хмельницькзалізобетон» є одним із провідних гравців на ринку виробників

бетону та залізобетонних конструкцій в Україні із потужним виробничим потенціалом. SWOT-аналіз показує, що ринок будматеріалів України перебуває у специфічних умовах, де поєднуються значні ризики та унікальні можливості (рис. 3.3).

<p><u>S (Strengths) – Сильні сторони</u> Потенціал підприємств до швидкої адаптації в умовах кризи. Наявність досвіду реалізації великих інфраструктурних проектів. Гнучкість локальних компаній та здатність працювати в умовах невизначеності Наявна виробнича база підприємств, готових до участі у відбудові. Досвід використання сучасних технологій (BIM, енергоєфективні рішення)</p>	<p><u>W (Weaknesses) – Слабкі сторони</u> Дефіцит матеріалів через порушення логістики та падіння виробництва. Брак робочої сили внаслідок мобілізації та міграції кадрів. Висока собівартість продукції через інфляцію та подорожчання ресурсів Низький рівень інвестиційної привабливості під час воєнного стану. Складні та тривалі дозвільні процедури, бюрократичні бар'єри</p>
<p><u>O (Opportunities) – Можливості</u> Масштабне відновлення України та високий довгостроковий попит на будівельні послуги Державні та міжнародні програми фінансування (СБРР, Світовий банк, донорські фонди) Розвиток інновацій: цифровізація, модульне і «зелене» будівництво Розширення партнерства з міжнародними компаніями, можливість виходу на нові ринки Спрощення регуляторних процедур та підтримка вітчизняних підприємств державою. Попит на сучасні житлові формати (енергоєфективні та екологічні рішення тощо)</p>	<p><u>T (Threats) – Загрози</u> Військові ризики, що спричиняють руйнування або втрату виробничих активів, створюють небезпечні умови праці для персоналу. Порушення логістичних ланцюгів, затримки на кордоні, подорожчання транспорту Скорочення попиту через економічну кризу та зменшення інвестиційної активності. Конкуренція з іноземними компаніями з кращими технологіями та доступом до фінансування. Девальвація, інфляція та подорожчання енергоносіїв і сировини Вимушена міграція та мобілізація трудових ресурсів</p>

Рисунок 3.3 – SWOT-аналіз ринку будівельних матеріалів України

Основним чинником, що визначає розвиток галузі у коротко- та середньостроковій перспективі, залишається воєнна ситуація, яка формує як зовнішні загрози, так і драйвери майбутнього зростання. Підприємства, що зможуть адаптуватися до нових умов, матимуть значну конкурентну перевагу та можливість зайняти ключові позиції на ринку після завершення активної фази війни.

Матриця TOWS дозволяє комплексно оцінити стратегічні перспективи підприємств на ринку будівельних матеріалів України (рис.3.4):

1) основний потенціал зростання ринку пов'язаний з масштабними можливостями відбудови. Попит на будівельні роботи та матеріали буде суттєво збільшуватися протягом тривалого часу, що створює унікальний ринковий шанс для українських підприємств;

2) інноваційність та технологічність є ключовими факторами конкурентоспроможності. Ті компанії, які активно впроваджують сучасне обладнання, BIM-моделювання, модульне будівництво, можуть суттєво посилити свої позиції та зменшити собівартість;

3) найбільші загрози пов'язані з військовими ризиками, логістичними обмеженнями та нестачею робочої сили. Ці чинники можуть суттєво впливати на стабільність діяльності підприємств, тому стратегічний фокус має бути на розвитку систем управління ризиками та забезпеченні ресурсної стійкості;

4) слабкі місця галузі можуть бути ефективно компенсовані міжнародною технічною, фінансовою та інституційною підтримкою. Залучення інвестицій, грантів, участь у міжнародних програмах реконструкції дозволяють подолати нестачу фінансових та людських ресурсів.

ТДВ «Хмельницькзалізобетон» загалом готове до збільшення виробництва, однак стикається з низкою викликів: нестабільним енергопостачанням, зростанням вартості електроенергії та сировини, логістичними обмеженнями й мобілізаційними ризиками.

Для підприємства важливо поєднувати стратегії наступу (SO) та захисту (ST), а також додавати антикризові заходи (WT). Комплексне використання інструментів TOWS забезпечить баланс між розвитком та стабільністю в умовах невизначеності.

Щодо превентивних та антикризових заходів то вважаємо, що підприємству доцільно зосередитися на:

1) енергоефективності та знижені витрат. Впровадження систем контролю енергоспоживання, використання енергоощадного освітлення,

утеплення виробничих приміщень та модернізація інженерних систем зменшать собівартість і залежність від цінових коливань;

Сильні сторони (S)	<p align="center">Можливості (O)</p> <p align="center"><u>SO-стратегії – використання сильних сторін для реалізації можливостей</u></p> <ol style="list-style-type: none"> Участь у масштабних інфраструктурних проєктах на основі сучасних технологій та багаторічного досвіду. Залучення міжнародного фінансування завдяки високій репутації та надійності українських компаній. Активне впровадження інновацій (BIM-технології, модульне та швидкокомонтажне будівництво). Партнерство з іноземними компаніями для реалізації великих проєктів повоєнного відновлення. Розширення виробництва будівельних матеріалів для покриття прогнозованого дефіциту 	<p align="center">Загрози (T)</p> <p align="center"><u>ST-стратегії – використання сильних сторін для мінімізації загроз</u></p> <ol style="list-style-type: none"> Оптимізація логістики, створення матеріальних резервів та диверсифікація поставань. Використання технологічних переваг для зниження собівартості та зменшення залежності від імпорту. Участь у проєктах зі стабільним міжнародним фінансуванням для зниження ризиків неплатежів. Підвищення рівня безпеки та інженерного захисту об'єктів будівництва. Розвиток персоналу та покращення продуктивності праці для протистояння конкуренції
Слабкі сторони (W)	<p align="center">WO-стратегії – подолання слабкостей завдяки можливостям</p> <ol style="list-style-type: none"> Модернізація обладнання через гранти, державні програми підтримки та фінансування міжнародних установ. Запровадження енергоефективних технологій для зниження виробничих витрат. Використання інноваційних методів, які потребують меншої кількості робочої сили. Розширення співпраці з міжнародними постачальниками для стабільної забезпеченості матеріалами. Впровадження цифрових платформ управління (ERP, BIM) для підвищення ефективності 	<p align="center">WT-стратегії – зниження ризиків шляхом мінімізації слабких сторін</p> <ol style="list-style-type: none"> Скорочення витрат і концентрація на ключових напрямках діяльності. Максимальна локалізація виробництва матеріалів для зменшення логістичних ризиків. Формування регіональних альянсів для спільних закупівель, зниження витрат і обміну ресурсами. Розробка антикризових стратегій та резервних планів забезпечення матеріалами. Гнучкі форми зайнятості та перекваліфікація персоналу для подолання дефіциту кадрів

Рисунок 3.4 – Матриця TOWS

2) оптимізації логістики. Застосування GPS-моніторингу транспорту, оптимізація маршрутів та довгострокові угоди з постачальниками забезпечать скорочення логістичних витрат та ефективніше використання оборотних коштів;

3) автоматизації виробничих процесів. Підвищення рівня автоматизації сприятиме зростанню продуктивності, зменшенню браку та покращенню умов праці;

4) диверсифікації продукції та впровадженні інновацій:

- застосування композитної арматури з високою корозійною стійкістю та малою вагою;
- виробництво стінових залізобетонних модулів для швидкого зведення житла;
- удосконалення складу бетону новими добавками для покращення міцності та довговічності;
- використання технологій 3D-друку бетонних елементів, що знижує собівартість і прискорює виробництво.

Реалізація зазначених напрямів дозволить підприємству і в подальшому підтримувати фінансову стійкість на високому рівні, підвищити конкурентоспроможність та забезпечити стале зростання в умовах динамічного ринку.

Розроблені заходи (табл. 3.9) сприятимуть підвищенню ефективності управління фінансовим станом підприємства та забезпечать стійкий потенціал його зростання.

Таблиця 3.9 – Рекомендовані заходи щодо методів проведення діагностики фінансового стану підприємства та забезпечення його стійкості

Рекомендовані заходи	Методи здійснення заходів	Цілі, що досягаються	Показники ефективності, що характеризують результат
1. Моніторинг поточного фінансового стану підприємства	Розрахунок системи фінансових показників для проведення моніторингу фінансового стану підприємства	Можливість комплексно відобразити реальний стан та динаміку фінансово-економічної діяльності підприємства. Формування уявлення про ефективність функціонування суб'єкта господарювання	Набір показники, що відображають майновий стан, фінансову стійкість, ліквідність, прибутковість та ділову активність підприємства
2. Застосування експрес-діагностики для оцінювання перспективних змін фінансового стану підприємства	Застосування коефіцієнтного аналізу і аналізу грошових потоків	Виявлення та підтвердження фінансових перспектив розвитку підприємства	Система ключових показників, які визначають фінансовий стан та ефективність використання грошових потоків від операційної та фінансової діяльності підприємства (коефіцієнт абсолютної ліквідності та автономії; коефіцієнти, що характеризують ефективність використання грошових потоків від операційної та фінансової діяльності). Ці показники є індикаторами для визначення фактичної та потенційної фінансової стійкості та прибутковості
3. Загальні рекомендації щодо забезпечення стійкого фінансового стану підприємства	Аналіз зовнішнього середовища функціонування підприємства та узагальнення результатів його фінансово-господарської діяльності (SWOT- та TOWS-аналіз)	Виявлення стратегічних напрямів забезпечення фінансової стійкості та прибутковості діяльності підприємства	Формування рекомендацій щодо забезпечення фінансової стабільності та сталого зростання підприємства

ВИСНОВКИ

В умовах сучасних соціально-економічних трансформацій значущість діагностики фінансового стану підприємств істотно зростає. Українські суб'єкти господарювання функціонують за умов макроекономічної нестабільності, структурних змін у виробництві, коливань попиту та посилення конкуренції. Додатковий вплив справляють наслідки воєнних дій, порушення логістичних ланцюгів, інфляційні процеси, зростання вартості енергоносіїв, трансформація ринку праці та прискорення цифровізації економіки. З огляду на зазначене, зростає потреба в системній та своєчасній діагностиці фінансового стану як інструменті обґрунтування управлінських рішень. Актуальність дослідження обумовлюється необхідністю забезпечення фінансової стійкості й інвестиційної привабливості підприємств, оскільки фінансово стабільні компанії є більш адаптивними до змін зовнішнього середовища та спроможними реалізовувати інноваційні проєкти, зокрема у процесах відновлення економіки. Недостатня оцінка фінансового стану підвищує ризик неплатоспроможності, зниження ефективності діяльності та втрати конкурентних позицій.

Метою роботи є дослідження теоретичних та практичних аспектів діагностики фінансового стану підприємства та розроблення рекомендацій щодо підвищення фінансової стійкості й ефективності управління фінансовими ресурсами.

Для реалізації мети у роботі були вирішені такі завдання:

- досліджені теоретико-методологічні основи діагностики фінансового стану підприємства;
- досліджено стан ринку будівельних матеріалів та, зокрема, виробів з бетону та залізобетону; проаналізовано діяльність ТДВ «Хмельницькзалізобетон» за 2022 – 2024 роки;

– надано пропозиції щодо напрямів проведення діагностики фінансового стану підприємства та забезпечення його стійкості у подальшій перспективі.

Теоретичні аспекти обраної теми дослідження було розглянуто в першому розділі роботи. Узагальнено підходи до визначення поняття «фінансовий стан підприємства», виокремлено ключові ознаки фінансового стану. Досліджено сутність, етапи проведення та аналітичний інструментарій діагностики фінансового стану підприємства.

У другому розділі роботи було проведено аналіз стану, тенденцій та проблем ринку будівельних матеріалів та, зокрема, виробів з бетону та залізобетону. Проаналізовано фінансово-господарську діяльність ТДВ «Хмельницькзалізобетон» за 2022 – 2024 роки: основні техніко-економічні показники діяльності, стан та використання ресурсів, номенклатуру та асортимент продукції. Особливу увагу у цьому розділі було приділено аналізу витрат підприємства, формуванню доходів та прибутків. За результатами проведеного дослідження встановлено, що ТДВ «Хмельницькзалізобетон» є одним із провідних суб'єктів будівельної галузі регіону, яке спеціалізується на виготовленні залізобетонних конструкцій, бетонних сумішей та виробів з деревини. У своїй діяльності ТДВ «Хмельницькзалізобетон» орієнтується на впровадження сучасних інноваційних технологій, а також удосконалення управлінських і виробничих процесів з метою підвищення якості продукції та задоволення потреб споживачів. Протягом 2022 – 2024 років:

1) віддача сукупного економічного потенціалу підприємства найкращою була у 2024 році. В цей період воно працювало найбільш ефективно;

2) у 2022 році було реалізовано продукції лише на 576737 тис. грн, в 2024 році обсяг реалізації продукції збільшився до 1146513 тис.грн;

3) основні засоби підприємства щороку оновлюються. Ефективність використання основних засобів за досліджуваний період зростає. Так якщо в 2022 році фондвіддача складала 3,0 грн, то в 2024 році – 3,62 грн;

4) середньорічний, середньоденний, середньогодинний виробіток протягом 2023 року зростали, отже, і ефективність використання персоналу

підприємства підвищувалась. В 2024 році відбулось незначне зменшення цих показників;

5) суттєвих структурних зрушень в операційних витратах за 2022 – 2024 роки не відбувалось. Найбільша питома вага припадає на матеріальні витрати, найменша – на інші витрати. Продукція товариства є досить матеріаломісткою та витратомісткою. Витрати на 1 грн реалізованої продукції зростали у 2023 році порівняно із попереднім періодом. В 2024 році їх величина зменшилась до 0,88 грн (у 2023 році - 0,93 грн);

7) на протязі 2022 - 2024 років діяльність товариства була прибутковою та рентабельною. Зауважимо, що в 2024 році чистий прибуток складав 96544 тис. грн, що майже в 3,5 рази більше ніж в 2023 році. Показники рентабельності зростають. Це є позитивними зрушеннями у фінансово-господарській діяльності підприємства;

9) аналіз фінансового стану показав, що значення більшості розрахованих показників знаходяться у межах нормативних значень, підприємство є фінансово незалежним, стійким. У цілому підприємство характеризується наявністю значного потенціалу для подальшого розвитку та зміцнення конкурентних позицій на ринку.

В третьому розділі роботи були запропоновані рекомендації щодо напрямків проведення діагностики фінансового стану підприємства і заходів забезпечення його стійкості у подальшій перспективі. Їх практичне застосування сприятиме підвищенню ефективності управління фінансовим станом підприємства та забезпечить стійкий потенціал його зростання.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Андрійчук В. Г. Економіка підприємств агропромислового комплексу : підручник. / В.Г. Андрійчук. – К. : КНЕУ, 2013. – 779 с.
2. Базилінська О.Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика. / О.Я. Базилінська. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 328 с.
3. Білик М.Д. Сутність і оцінка фінансового стану підприємств. / М.Д. Білик // Фінанси України. – 2005. – № 3. – С. 117–128.
4. Бойчик І.М. Економіка підприємства: навч. посіб. / І.М. Бойчик. – К.: Атіка, 2004. – 480 с.
5. Власюк В. Є. Формування фінансово-кредитної системи в умовах світової глобалізації. / В.Є. Власюк // Фінанси України. – 2015. – №12. – С. 89 – 94.
6. Гадзевич О. І. Основи економічного аналізу і діагностики фінансово-господарської діяльності підприємств : навчальний посібник. / О.І. Гадзевич. – К. : Кондор, 2004. – 180 с.
7. Гончаров А. Б. Фінансовий менеджмент : навчальний посібник. / А.Б. Гончаров. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2005. – 240 с.
8. Дем'яненко М.Я. Фінансовий словник-довідник / М.Я. Дем'яненко, Ю.Я. Лузан, П.Т. Саблук. – К.: ІАЕУААН, 2003. – 507 с.
9. Довгаль Н. С. Методичні основи оцінки ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства / Н.С. Довгаль // Науково–технічна інформація. – 2008. – № 4. – С. 55–57.
10. Єршова Н. Ю. Економічний аналіз [Електронний ресурс] : навч. посібник / Н. Ю. Єршова ; Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін.-т». – Електрон. текст. дані. – Харків, 2023. – 190 с. [Електронний ресурс]. – URI: <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/66910>.
11. Коломієць Н.О. Методологічні аспекти оцінки фінансового стану як основи ефективного управління підприємством / Н.О. Коломієць, О.П. Коломієць [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://journals.uran.ua/index.php/>
12. Корбутяк А.Г. Підходи до трактування поняття «фінансовий стан підприємства»./ А.Г. Корбутяк, М.М. Бута // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. – 2017. – Вип. 16 (1). – С. 149–153.

13. Корнева Н.О. Шляхи покращення фінансового стану підприємств. / Н.О. Корнева, І.О. Шаповалова // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В.О. Сухомлинського. Серія: Економічні науки. – 2013. – Вип. 5.1. – С. 55–60.

14. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств : навч. посіб. / Коробов М.Я. – 3-тє вид., перероб. і допов. – К.: Знання, 2002. – 378 с.

15. Кудряшов В. П. Фінанси : навчальний посібник. / В.П. Кудряшов. – Херсон : ОЛДІ-плюс, 2015. – 356 с.

16. Лахтіонова Л. А. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання : монографія. / Л.А. Лахтіонова. – К. : КНЕУ, 2009. – 387с.

17. Мамотюк А.А. Застосування діджиталізації на підприємствах виробничих галузей для забезпечення їх стійкого фінансового стану / А.А. Мамотюк // Матеріали V Міжнародного економічного форуму «Інструменти регулювання національної економіки та стратегічні пріоритети розвитку підприємницької та торговельної діяльності в умовах глобальних викликів», м. Хмельницький 4 - 5 грудня, 2025 р : ХНУ – 2025. **Подано до друку**

18. Марусяк Н. Аналіз фінансового стану як ефективний інструмент управління фінансовою діяльністю підприємств в умовах війни. / Н. Марусяк // Економіка та суспільство. – № 71. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-71-49>.

19. Масюк Ю.В. Теоретико-методичні підходи до оцінювання фінансового стану підприємства. / Ю.В. Масюк, О.В. Резниченко. – Приазовський економічний вісник. – 2019. – Випуск 5 (16). – С. 306 – 311. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://rev.kpu.zp.ua/journals/2019/5_16_uk/54.pdf

20. Мельник Т.А. Економічна сутність фінансового стану підприємства. / Т.А. Мельник, В.С. Заніздра // Наукові записки Кіровоградського національного технічного університету. – 2012. – Вип. 11. – Ч. 2. – С. 102–104.

21. Насібова О.В. Теоретичні основи оцінки фінансового стану підприємства. / О.В. Насібова, І.О. Івашкевич. – Інфраструктура ринку. – 2019. – № 30. – С. 185–188

22. Носова Є. Система показників оцінки фінансового стану підприємств. / Є. Носова // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. – 2012. – Вип. 138. – С. 53–57.

23. Офіційний сайт Держкомстату України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

24. Павленко О.І. Вдосконалення механізму оцінки фінансового стану

підприємства / О.І. Павленко // Бізнес-навігатор. – 2010. – № 2(19). – С. 72–78.

25. Перспективи ринку будівельних матеріалів України на 2025 – 2030 роки. Бізнес-консалтинг. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uaconsulting.eu/2025/06/13/ukraine-construction-materials-market-outlook-2025-2030/?utm_source=chatgpt.com

26. Поддєрьогін А.М. Фінанси підприємств : навч. посіб. / А.М. Поддєрьогін. – К.: КНЕУ, 2000. – 406 с.

27. Приймак С.В. Аналіз господарської діяльності. Практикум : [навчальний посібник]. / С.В. Приймак. – Львів, 2022. – 277 с.

28. Про затвердження Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації: Наказ Міністерства фінансів України та Фонду державного майна України від 26.01.2001 № 49/121 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0121-01>.

29. Семененко Т. Діагностика фінансового стану як основний етап стратегічного аналізу бізнесу. / Т. Семененко, А. Поплюйко // Економіка та суспільство. – № 57. – 2023. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-57-69>.

30. Сорока Й.Й. Зарубіжний досвід оцінювання фінансового стану підприємств в сучасних умовах господарювання. / Й.Й. Сорока // Науковий вісник Ужгородського університету. – Серія: Економіка. – 2015. – Вип. 2. – С. 363–367.

31. Тараруєв Ю.О. Сутність та діагностика фінансового стану підприємства / Ю. О. Тараруєв // Проблеми системного підходу в економіці . – 2021. – Вип. 2. – С. 113–119. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PSPE_print_2021_2_18.

32. ТДВ «Хмельницькзалізобетон». Офіційний сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://hzb.com.ua/about>

33. Томілін О.О. Сутність та оцінка фінансового стану сільськогосподарського підприємства / О.О. Томілін, А.С. Лесюк [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/archive/14-2016/115.pdf>

34. Фінансовий аналіз : навч. посібник / Я. Б. Дропа. – Електрон. вид. – Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2023. – 238 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://econom.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/09/Dropa-Navchalnyy-posibnyk-2024.pdf?utm_source=chatgpt.com

35. Фролова Л. В. Управління економічним потенціалом торговельних підприємств : монографія. / Л.В. Фролова, О.В. Григоращ // Донецьк : Ноулідж (Донецьке відділення), 2013. – 201 с.

36. Цал-Цалко Ю.С. Фінансовий аналіз : [підручник] / Ю.С. Цал-Цалко. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 566 с.

37. Чепка В.В. Фінансовий стан підприємства: теоретичні основи / В.В. Чепка І.М. Свідерська, Ю.О. Гавриленко // Інвестиції: практика та досвід. Економічна наука. – № 19 – 20. – 202. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.investplan.com.ua/pdf/19-20_2020/17.pdf

38. Шеремет А.Д. Методика фінансового аналізу діяльності комерційних організацій / А.Д. Шеремет, Е.В. Негащев. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: ИНФРА-М, 2008. – 208 с

39. Шпак Н. З. Система управління капіталом підприємства. / Н.З. Шпак, О.М. Рудницька // Науковий вісник НЛТУ України. – 2015. – №.10. – С. 257–261.

40. Щодо Методичних рекомендацій по аналізу фінансово–господарського стану підприємств та організацій: Лист Державної податкової адміністрації України від 27.01.98 № 759/10/20–2117 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/GDPI1722.html.

41. Яцух О.О. Фінансовий стан підприємства та методика його оцінки / О. О. Яцух, Н. Ю. Захарова // Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Економіка і управління. – 2018. – Т. 29(68), № 3. – С. 173–180. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/UZTNU_econ_2018_29_3_35.

ДОДАТКИ